

Стенографски дневник

НА

3. заседание

Събота, 19 август 1944 г.

Открито в 15 ч. 40 м.

Председателствувал председателят Христо Калфов.
Секретар: Иван Минков.

СЪДЪРЖАНИЕ

Стр.		Стр.	
Съобщения:			
Отпуски	39		
Законопроекти	39		
Дневен ред:			
Проекторешения:			
1. За одобрение на 1. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 24 юни 1944 г., протокол № 129, относно продължаване на сроковете за внасяне на данъка и подаване декларации-сведения от кредитните, застрахователните и спестовно-строителните предприятия от градовете София, Скопие, Враца и Дупница. (Приемане)	40	от патент и складова такса през 1944 г. тютюнотърговците, които поради липса на вагони не са могли да изнесат манипулираните си тютюни до края на 1948 г. (Приемане)	41
2. За одобряване 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юни 1944 г., протокол № 117, относно даване отсрочка за изплащанията на IV и V вноски за народния заем. (Приемане)	40	8. За одобрение 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 15 май 1944 г., протокол № 106, относно евакуирането на тютюните от тютюнотърговците без снабдяване с нови патенти и без заплащане на нови складови такси. (Приемане)	42
3. За одобряване 16. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 юни 1944 г., протокол № 131, относно вноските за народния заем от пострадалите при бомбардировките индустриални предприятия. (Приемане)	40	9. За одобряване 9. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 21 март 1944 г., протокол № 65, относно разрешаването на тютюневите фабрики в гр. София да инсталират нови папиросни машини, да заменят стари такива и да правят подобрения в фабриките. (Приемане)	42
4. За одобрение 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 18 февруари 1944 г., протокол № 41, относно вноските за народния заем от пострадалите при бомбардировка жители на София, Скопие, Враца и Дупница. цели. (Приемане)	41	10. За одобрение на 9. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 20 юни 1944 г., протокол № 127, относно временното отменяване на разпорежданията на чл. 10 на закона за държавните привилегии, акцизите и патентите. (Приемане)	42
5. За одобряване 1. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 30 май 1944 г., протокол № 114, относно вноските по народния заем на собственици на недвижими имоти, чиито сгради са изцяло или частично разрушени при въздушните нападения над царството. (Приемане)	41	11. За одобрение на 7. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 март 1944 г., протокол № 68, относно продължаването на сроковете за подаване на декларации за облагане с допълнителен данък върху общия доход дохода от 1943 г., за подаване декларации по закона за данъка върху военновременните печалби, за визиране на търговските книги и пр. от жителите на градовете София, Скопие, Враца и Дупница. (Приемане)	43
6. За одобряване 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 21 март 1944 г., протокол № 65, относно освобождаването от акциз чистия и денатуриран спирт, който Министерството на войната ще достави през 1944 г. за медицински цели. (Приемане)	41	12. За одобрение известни постановления на Министерския съвет по ведомството на митниците. (Приемане)	43
7. За одобряване 2. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 3 февруари 1944 г., протокол № 27, относно освобождаване		Законопроект за допълнителен бюджетен кредит по бюджета на държавата за 1944 бюджетна година в размер на 13.484.683.000 лв. (Продължение на разискванията)	44
		Говорили: Петко Стайнов	44
		Иван В. Попов	47
		Александър Цанков	51
		Дневен ред за следващото заседание	56

Председател Христо Калфов: Има нужният брой народни представители. Отварям заседанието.

(Отсъствуват: Иван Батембергски, Илия Димитров Славков, Косю Анев, Марко Сакарски, д-р Никола Минков, Панайот Станков, Симеон Иванов Симеонов)

Има да направя следните съобщения.

Разрешен е отпуск на следните г-да народни представители: Дочо Христов — 1 ден; Косю Анев — 3 дни и Рашко Атанасов — 1 ден.

Постъпили са:

От Министерството на вътрешните работи и народното здраве — законопроект за изменение на закона за държавната жандармерия.

От същото министерство — законопроект за финансово подпомагане на пострадалите от въздушни нападения общини.

От Министерството на железниците, пощите и телеграфите — законопроект за изменение и допълнение на закона за уредба и управление на българските държавни железници и пристанища.

Законопроектите ще бъдат раздадени на г-да народните представители.

Премаиваме към точка първа от дневния ред:

Одобрение на проекторешението за одобрение на 1. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 24 юни 1944 г., протокол № 129 — относно продължение на сроковете за внасяне на данъка и подаване декларации-сведения от кредитните, застрахователните и спестовно-строителните предприятия от градовете София, Скопие, Враца и Дупница.

Които г-да народни представители са съгласни да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н секретаря да го прочете.

Секретар Иван Минков: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобрение на 1. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 24 юни 1944 г., протокол № 129, относно продължаване на сроковете за внасяне на данъка и подаване декларационно-сведения от кредитните, застрахователните и спестовно-строителните предприятия от градовете София, Скопие, Враца и Дупница

Одобрява се 1. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 24 юни 1944 г., протокол № 129, което гласи:

«На основание чл. 33 от закона за гражданската мобилизация, одобрява се:

Сроковете за внасянето на данъците и подаване декларационно-сведения за облагане с данък 1943 г. по членове 41 и 42 от наредбата-закон за данък върху приходите от кредитните, спестовно-строителните и застрахователните предприятия за градовете София, Скопие, Враца и Дупница се продължават до включително 31 август т. г.»

(МОТИВИ

към проекторешението за одобрение на 1. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 24 юни 1944 г., протокол № 129, относно продължаване на сроковете за внасяне на данъка и подаване декларационно-сведения от кредитните, застрахователните и спестовно-строителните предприятия от градовете София, Скопие, Враца и Дупница

Г-да народни представители! Бомбардировките, извършени през тази година над градовете София, Скопие, Враца и Дупница, попречиха на много кредитни, застрахователни и спестовно-строителни предприятия от тези градове да внасят следващите се данъци и подадат предвидените в закона декларационно-сведения (членове 41 и 42 от н. з. д. п.), поради което справедливо е на тия предприятия да се даде нов срок за изпълнение на тия им данъчни задължения.

Като предлагам на просветеното ви внимание тук приложеното проекторешение, моля ви, г-да народни представители, да го обсъдите и гласувате.

Гр. София, 27 юни 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председател Христо Калфов: Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение на 1. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 24 юни 1944 г., протокол № 129 — относно продължение на сроковете за внасяне на данъка и подаване декларационно-сведения от кредитните, застрахователните и спестовно-строителните предприятия от градовете София, Скопие, Враца и Дупница, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Премаваме към точка втора от дневния ред:

Одобрение на проекторешението за одобрение на 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юни 1944 г., протокол № 117 — относно даване отсрочка за изплащанията на IV и V вноски за народния заем.

Които г-да народни представители са съгласни да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го прочете.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобряване 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юни 1944 г., протокол № 117

Одобрява се 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юни 1944 г., протокол № 117, необнародвано в «Държавен вестник».

Изпълнението на задълженията — плащането на IV и V вноски по закона за народния заем, сроковете на които изтичат на 5 юни и 20 юни т. г. съгласно чл. 23 от закона за народния заем, и 1. постановление на Министерския съвет, от 30 март 1944 г., протокол № 72, обнародвано в «Държавен вестник», брой 82, от 22 април същата година, се отсрочват с два месеца от датата на падежа в полза на частните лица (физически и юридически), които на 30 март 1944 г. са имали местожителство или седалището си в гр. София.»

(МОТИВИ

към проекторешението за одобряване 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юни 1944 г., протокол № 117

Г-да народни представители! С 2. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 22 януари 1943 г., протокол № 13, обнародвано в «Държавен вестник», бр. 19,

от 27 януари 1944 г., се даде отсрочка от 45 дни на задълженията от публично-правно естество на лицата (физически и юридически), които на 10 януари 1944 г. са имали местожителство или седалището си в гр. София.

Въпросното постановление даде отсрочка от 45 дни на горните лица за изпълнение на задълженията от публично-правно естество, които са станали или ще станат изискуеми между 10 януари и 23 февруари 1944 г. включително.

Понеже доброволният срок за изплащане на IV вноски, съгласно чл. 23 от закона за народния заем, изтичаше на 20 февруари т. г., този срок бе продължен до 5 април т. г. включително, тъй като падежът 20 февруари същата година бе настъпил между 10 януари и 23 февруари същата година.

С 1. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 30 март 1944 г., протокол № 52, обнародвано в «Държавен вестник», брой 82, от 22 април 1944 г., даде се втора отсрочка от два месеца от датата на падежа им на поменатите задължения, между които и тия по закона за народния заем, изпълнението на които е станало или ще стане изискуемо между 30 март и 30 май 1944 г. включително, то автоматически същият срок 5 април 1944 г. включително бе продължен до 5 юни същата година, понеже падежът 5 април същата година се включваше в периода между 30 март и 30 май същата година.

Пред вид на това, че обстоятелствата и условията, които наложиха отсрочката, дадена с горните две постановления, не са се променили чувствително в положителен смисъл, за да позволят на участниците в заема да се издължат в определените срокове, то следваше да се даде нова отсрочка от два месеца на задълженията по чл. 23 от закона за народния заем.

За да не съвпадна изплащанията на IV вноски с тия на V вноски, срокът на който, съгласно чл. 23 от закона за народния заем, изтече на 20 юни 1944 г., и за да не се поставят в материално затруднение, то следваше да се даде нова отсрочка от 2 месеца за изплащането и на V вноски.

Като се има пред вид горното, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и одобрите предложеното ви за целта проекторешение.

Гр. София, 27 юни 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председател Христо Калфов: Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение на 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юни 1944 г., протокол № 117, относно даване отсрочка за изплащанията на IV и V вноски за народния заем, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Премаваме към точка трета от дневния ред:

Одобрение на проекторешението за одобрение на 16. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 юни 1944 г., протокол № 131 — относно вноските за народния заем от пострадалите при бомбардировките индустриални предприятия.

Които г-да народни представители са съгласни да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го прочете.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобрение 16. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 юни 1944 г., протокол № 131

Одобрява се 16. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 юни 1944 г., протокол № 131.»

(МОТИВИ

към проекторешението за одобряване 16. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 юни 1944 г., протокол № 131

Г-да народни представители! За да се облекчи положението на индустриалните предприятия-участници в народния заем, чиито машини са изцяло или частично разрушени при въздушните нападения над царството, вследствие на което имущественото им състояние, взето за основа при определяне на участието им в заема, е съществено изменено, налага се да се намалят четвъртата и петата вноски по народния заем на тия предприятия съответно на стойността на пострадалите машини. Оценяването на цените ще се извърши от инженери-специалисти на държавна служба съвместно с представител на Министерството на финансите, назначен с заповед от министъра на финансите или упълномощено от него лице, и представител на Съюза на индустриалците, без да им се заплаща за това отделно възнаграждение.

Като се има пред вид горното, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и одобрите предложеното ви за целта проекторешение.

Гр. София, 30 юни 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председател Христо Калфов: Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение на 16. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 юни 1944 г., протокол № 131 — относно вноските

за народния заем от пострадалите при бомбардировките индустриални предприятия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминуваме към точка четвърта от дневния ред:

Одобрене на проекторешението за одобрение на 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 18 февруари 1944 г., протокол № 41 — относно вноските за народния заем от пострадалите при бомбардировка жители на София, Скопие, Враца и Дупница.

Които г-да народни представители са съгласни да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го прочете.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобрение 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 18 февруари 1944 г., протокол № 41

Одобрява се 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 18 февруари 1944 г., протокол № 41, обнародвано в «Държавен вестник», брой 42, от 23 февруари 1944 г.»

(МОТИВИ

към проекторешението за одобряване 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 18 февруари 1944 г., протокол № 41

Г-да народни представители! Пред вид на това, че при въздушните нападения над София, Скопие, Враца и Дупница бяха изцяло или частично разрушени някои сгради, с което съществено се измени имущественото състояние на собствениците, взето за основа при определяне на участието им в народния заем, налага се на тия лица да се даде облекчение под формата на намаление на четвъртата и петата вноска по заема, съответно на намалението на оценките на пострадалите сгради, извършено въз основа на чл. 17 от закона за данъка върху сградите.

Като се има пред вид горното, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и одобрите предложеното ви за целта проекторешение.

Гр. София, 3 юли 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председател Христо Калфов: Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение на 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 18 февруари 1944 г., протокол № 41 — относно вноските за народния заем от пострадалите при бомбардировка жители на София, Скопие, Враца и Дупница, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминуваме към точка пета от дневния ред:

Одобрене на проекторешението за одобрение на 1. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 30 май 1944 г., протокол № 114 — относно вноските по народния заем на собственици на недвижими имоти, чиито сгради са изцяло или частично разрушени при въздушните нападения над царството.

Които г-да народни представители са съгласни да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го докладва.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобряване 1. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 30 май 1944 г., протокол № 114

Одобрява се 1. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 30 май 1944 г., протокол № 114, обнародвано в «Държавен вестник», брой 122, от 12 юни 1944 г.»

(МОТИВИ

към проекторешението за одобряване 1. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 30 май 1944 г., протокол № 114

Г-да народни представители! За да се облекчи положението на собствениците на покрити недвижими имоти, участници в народния заем, чиито сгради са изцяло или частично разрушени при въздушните нападения над царството, вследствие на което имущественото им състояние, взето за основа при определяне на участието им в заема е съществено изменено, налага се да се намалат четвъртата и петата вноска по народния заем на тия лица, съответно на намалението на оценките на пострадалите сгради, извършено въз основа на чл. 17 от закона за данъка върху сградите.

Като се има пред вид горното, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и одобрите предложеното ви за целта проекторешение.

Гр. София, 15 юни 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председател Христо Калфов: Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение на 1. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 30 май 1944 г., протокол № 114 — относно вноските по народния заем на собственици на недвижими имоти, чиито сгради са изцяло или частично разрушени при въздушните нападения над царството, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминуваме към точка шеста от дневния ред:

Одобрене на проекторешението за одобрение 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 21 март 1944 г., протокол № 65, относно освобождаването от акциз чистия и денатуриран спирт, който Министерството на войната ще достави през 1944 г. за медицински цели.

Които г-да народни представители са съгласни да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го прочете.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобрение 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 21 март 1944 г., протокол № 65, относно освобождаването от акциз чистия и денатуриран спирт, който Министерството на войната ще достави през 1944 г. за медицински цели

Одобрява се 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 21 март 1944 г., протокол № 65, което гласи:

«Освобождава се от акциз по чл. 58, алинея втора, и чл. 59, буква «а», от наредбата-закон за държавните привилегии, акцизите и патентите чистият фабричен спирт и денатурираният спирт за горене, който Министерството на войната ще достави през 1944 г. за медицински цели.»

(МОТИВИ

към проекторешението относно освобождаването от акциз чистия и денатуриран спирт, който Министерството на войната ще достави през 1944 г. за медицински цели

Г-да народни представители! Съгласно чл. 58, алинея втора, от наредбата-закон за държавните привилегии, акцизите и патентите, фабричният спирт, употребяван за медицински цели, се облага с 45 лв. акциз на 1 литър 100°, а съгласно чл. 59, буква «а», от същата наредба-закон — денатурираният спирт за горене се облага с 20.25 лв. на литър.

На Министерството на войната през 1944 г. за медицински цели ще му бъдат необходими 100.000 литра чист спирт и 100.000 литра денатуриран спирт за горене.

За набавянето на тези количества спирт Министерството на войната трябва предварително да внесе на приход в държавното съкровище за акциз сумата 6.525.000 лв.

Миналата година по искане на Министерството на войната този спирт бе освободен от акциз с решение на Народното събрание от 24 февруари 1943 г. — указ № 18, от 26 февруари 1943 г., обнародван в «Държавен вестник», брой 51, от 8 март 1943 г.

През настоящата година условията са същите и не са се променили, което да наложи този спирт да бъде обложен с акциз.

Като ви излагам горното, моля ви, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете в текущата сесия на Народното събрание представеното ви проекторешение.

Гр. София, 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председател Христо Калфов: Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 21 март 1944 г., протокол № 65, относно освобождаването от акциз чистия и денатуриран спирт, който Министерството на войната ще достави през 1944 г. за медицински цели, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминуваме към точка седма от дневния ред:

Одобрене на проекторешението за одобрение на второто постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 3 февруари 1944 г., протокол № 27, относно освобождаване от патент и складови такси през 1944 г. тютюнотърговците, които поради липса на вагони не са могли да изнесат манипулираните си тютюни до края на 1943 г.

Които г-да народни представители са съгласни да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го докладва.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобряване 2. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 3 февруари 1944 г., протокол № 27, относно освобождаване от патент и складови такси през

1944 г. тютюноотърговците, които поради липса на вагони не са могли да изнесат манипулираните си тютюни до края на 1943 г.

Одобрява се 2. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 3 февруари 1944 г., протокол № 27, което гласи:

«Дава се право на Дирекцията на държавните привилегии и акцизите да освобождава от патент и складови такси през 1944 г. ония тютюноотърговски фирми, които поради липса на вагони не са могли да изнесат до края на 1943 г. манипулираните си през същата година тютюни, и то в случаите, когато променят населеното си място на търгуване със суров на листа тютюн или ликвидират търговията си.»

(МОТИВИ)

към проекторешението относно освобождаване от патент и складови такси през 1944 г. тютюноотърговците, които поради липса на вагони не са могли да изнесат манипулираните си тютюни до края на 1944 г.

Г-да народни представители! Поради липса на вагони през 1943 г. много от тютюноотърговците не можаха да изнесат манипулираните си тютюни за чужбина. Това те ще сторят вероятно през 1944 г. Съгласно членове 50 и 51 от наредбата-закон за тютюна, тези тютюноотърговци, въпреки че няма да упражняват търговията си със суров на листа тютюн през 1944 г. в това населено място, където са манипулирани през 1943 г., ще трябва преди износа на манипулираните си тютюни да се снабдят с патент и заплатят складови такси за 1944 г. Пред вид на това обаче, че липсата на вагони е причина тютюноотърговците да не могат да изнесат тютюните си до края на 1943 г. намирам, че ще бъде справедливо, ония от тях, които ликвидират или сменят населеното място на търгуване със суров на листа тютюн, да бъдат освободени от патент и складови такси за 1944 г.

Като излагам горното, моля, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете в текущата сесия на Народното събрание представеното ви проекторешение.

Гр. София, юли 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председател Христо Калфов: Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение на 2. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 3 февруари 1944 г., протокол № 27, относно освобождаване от патент и складови такси през 1944 г. тютюноотърговците, които поради липса на вагони не са могли да изнесат манипулираните си тютюни до края на 1943 г., моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминаваме към точка осма от дневния ред:

Одобряване на проекторешението за одобрение на 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 15 май 1944 г., протокол № 106, относно евакуирането на тютюните от тютюноотърговците без снабдяване с нови патенти и без заплащане на нови складови такси.

Които г-да народни представители са съгласни да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го прочете.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобрение 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 15 май 1944 г., протокол № 106, относно евакуирането на тютюните от тютюноотърговците без снабдяване с нови патенти и без заплащане на нови складови такси

Одобрява се 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 15 май 1944 г., протокол № 106, което гласи:

«Дава се право на Дирекцията на държавните привилегии и акцизите да разрешава на тютюноотърговските фирми и тютюневите кооперации да евакуират всички си суров на листа тютюн, манипулиран или не, или част от него, в друго населено място, без за това да се снабдяват с нов патент за правотъргуване със суров на листа тютюн и без да заплащат нови складови такси.»

(МОТИВИ)

към проекторешението относно евакуирането на тютюните от тютюноотърговците без снабдяване с нови патенти и без заплащане на нови складови такси

Г-да народни представители! Поради това, че в някои градове в страната, като София, Пловдив, Кавала, Скопие и др., има удобни помещения за складове на тютюни и добре подготвени работници, тютюневата търговия е съсредоточена в тия градове. Желателно е всичките тютюни, манипулирани или не, или част от тях, които се намират в посочените градове, да бъдат евакуирани в други по-малко населени места, за да се намали евентуалният военен риск, без за това тютюноотърговците и тютюневите кооперации да се снабдяват с нови патенти за правотъргуване със суров на листа тютюн за тези места и без да заплащат нови складови такси.

Като излагам горното, моля, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете в текущата сесия на Народното събрание представеното ви проекторешение.

Гр. София, юли 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председател Христо Калфов: Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение на 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 15 май 1944 г., протокол № 106, относно евакуирането на тютюните от тютюноотърговците без снабдяване с нови патенти и без заплащане на нови складови такси, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминаваме към точка девета от дневния ред:

Одобряване на проекторешението за одобрение на 9. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 21 март 1944 г., протокол № 65, относно разрешаването на тютюневите фабрики в гр. София да инсталират нови папиросни машини, да заменят стари такива и да правят подобрения в фабриките.

Които г-да народни представители са съгласни да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го докладва.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобрение 9. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 21 март 1944 г., протокол № 65, относно разрешаването на тютюневите фабрики в гр. София да инсталират нови папиросни машини, да заменят стари такива и да правят подобрения в фабриките

Одобрява се 9. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 21 март 1944 г., протокол № 65, което гласи:

«Разрешава се на тютюневите фабрики в гр. София, докато трае войната, да инсталират нови папиросни машини и да заменят старите папиросни машини с нови такива, както и да правят подобрения в фабриките си във връзка с увеличение производството им.»

(МОТИВИ)

към проекторешението относно разрешаването на тютюневите фабрики в гр. София да инсталират нови папиросни машини, да заменят стари такива и да правят подобрения в фабриките си

Г-да народни представители! Поради това, че страната се намира в положението на война, тютюневите фабрики не могат да задоволят нарастващите нужди за цигари поради което се появи остра криза за такива, а особено в гр. София. За да се отстрани това положение, налага се, поне докато трае войната, да се разреши на тютюневите фабрики в гр. София да заменят старите си папиросни машини с нови или да монтират нови такива.

Като излагам горното, моля, г-да народни представители, да разгледате и, ако одобрите, да приемете в текущата сесия на Народното събрание представеното ви проекторешение.

Гр. София, юли 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председател Христо Калфов: Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение на 9. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 21 март 1944 г., протокол № 65, относно разрешаване на тютюневите фабрики в гр. София да инсталират нови папиросни машини, да заменят стари такива и да правят подобрения в фабриките, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминаваме към точка десета от дневния ред:

Одобряване на проекторешението за одобрение на 9. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 20 юни 1944 г., протокол № 127, относно временното отменяване на разпорежданията на чл. 10 на закона за държавните привилегии, акцизите и патентите

Които г-да народни представители са съгласни да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го докладва.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

«РЕШЕНИЕ

за одобрение 9. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 20 юни 1944 г., протокол № 127, относно временното отменяване на разпорежданията на чл. 10 на закона за държавните привилегии, акцизите и патентите

Одобрява се 9. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 20 юни 1944 г., протокол № 127, което гласи:

«Отменяват се временно разпореденията на чл. 10 на закона за държавните привилегии, акцизите и патентите, като се разрешава кибритът да се пуска на пазара без да бъде обандерован с държавен бандерол.»

(МОТИВИ)

към проекторешението за одобрение на 9. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 20 юни 1944 г., протокол № 127, относно временното отменяване разпореденията на чл. 10 на закона за държавните привилегии, акцизите и патентите

Г-да народни представители! В чл. 10 на закона за държавните привилегии, акцизите и патентите е предвидено кибритът, който се изнася от кибритената фабрика и доставя от странство, да се обандерова с държавен бандерол.

Сега обаче, когато отпечатването на бандерола е затруднено и има риск да се затрудни производството и износът на кибрита и да се почувствува липса на такъв на пазара, налага се да се отменят временно разпореденията на чл. 10 на закона за държавните привилегии, акцизите и патентите.

Като имам пред вид, че кибритената фабрика е държавна и че държавните интереси са достатъчно обезпечени, намирам, че бандеролът може да бъде премахнат, с което и kalkulационната цена на кибрита ще бъде намалена.

По отношение на вносимия от странство кибрит с премахването на бандерола също няма да се увеличи рискът за внасянето на контрабанда на такъв, защото внасянето му става по строго определен ред, тъй от който тъчно може да се внесе.

Като поставям горното на просветеното ви внимание, г-да народни представители, моля ви да разгледате и, ако одобрите, да приемете приложеното за целта законодателно решение.

Гр. София, юни 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председател Христо Калфов: Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение на 9. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 20 юни 1944 г., протокол № 127, относно временното отменяване разпореденията на чл. 10 от закона за държавните привилегии, акцизите и патентите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминаваме към точка единадесета от дневния ред:

Одобрение на проекторешението за одобрение на 7. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 март 1944 г., протокол № 68, относно продължаването на сроковете за подаване на декларации за облагане с допълнителен данък върху общия доход дохода от 1943 г. за подаване декларация по закона за данъка върху военновременните печалби, за визиране на търговските книги и пр. от жителите на градовете София, Скопие, Враца и Дупница.

Които г-да народни представители са съгласни да бъдат прочетени само мотивите, без проекторешението, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да ги прочете.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

(МОТИВИ)

към проекторешението за одобрение на 7. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 март 1944 г., протокол № 68, относно продължаването на сроковете за подаване на декларациите за облагане с допълнителен данък върху общия доход, дохода от 1943 г. за подаване декларация по закона за данъка върху военновременните печалби, за визиране на търговските книги и пр. от жителите на градовете София, Скопие, Враца и Дупница

Г-да народни представители! На 31 март т. г. изтичат сроковете за подаване на следните декларации: а) за облагане с допълнителен данък върху общия доход доходите, осъществени през изтеклата 1943 календарна година, съгласно чл. 60 от наредбата-закон за данъка върху приходите; б) за облагане по закона за данъка върху военновременните печалби предприятия — еднолични фирми, събирателни и командитни без акции, дружества, физически лица и земеделците-стопани (членове 5 и 5-а от закона за данъка върху военновременните печалби) и в) лицата, подлежащи на облагане по закона за облагане с военновременен данък комисионите и други възнаграждения от военни и други доставки за комисионите, получени през 1943 г. (чл. 2).

Член 12 от наредбата-закон за търговските книги също така предвижда, задължените да водят търговски книги еднолични фирми, събирателни, командитни без акции и с ограничена отговорност дружества и кооперативните сдружения до края на месец март да представят за визиране (заверяване) тия книги.

На трето място, има предприятия в гр. София, пострадали през последните бомбардировки, при които са били унищожени търговските им книги.

Бомбардировките над гр. София, извършени на 15/16 и 16/17 март т. г., ще попречат на много данъкоплатци да изпълнят данъчните си задължения, за които е реч по-горе. Поради всичко това, налага се да се продължат сроковете и се даде възможност на данъкоплатците от гр. София да

изпълнят своите задължения без да им се налагат наказания за неспазване на законоустановените срокове.

Като предлагам на просветеното ви внимание тук приложеното проекторешение, моля ви, г-да народни представители, да го обсъдите и гласувате.

Гр. София, август 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

(РЕШЕНИЕ)

за одобрение на 7. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 март 1944 г., протокол № 68, относно продължаването на сроковете за подаване на декларации за облагане с допълнителен данък върху общия доход дохода от 1943 г., за подаване декларация по закона за данъка върху военновременните печалби, за визиране на търговските книги и пр. от жителите на градовете София, Скопие, Враца и Дупница

Одобрява се 7. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 март 1944 г., протокол № 68, което гласи:

«1. Срокът за подаване на декларации за облагане с допълнителен данък върху общия доход (чл. 60 от наредбата-закон за данък върху приходите) доходите, осъществени през 1943 календарна година от жителите на градовете София, Скопие, Враца и Дупница, се продължава до края на месец април 1944 г.

2. Срокът за подаване на декларации за облагане с данък по закона за данък върху военновременните печалби за приходите от 1943 календарна година (членове 5 и 5-а) от предприятията еднолични фирми, събирателни и командитни без акции, дружества (чл. 1), физическите лица и земеделците-стопани (чл. 1-а), жители на градовете София, Скопие, Враца и Дупница, както и за внасянето на данъка от същите лица, се продължава до края на месец април 1944 г., а за тия, за които е доказано, че търговските им книги са били загубени или унищожени вследствие бомбардировките над същите градове до издаването на настоящото — до края на месец юни т. г.

3. Срокът за подаване на декларация и внасяне на данъка по чл. 1 от закона за облагане с военновременен данък комисионите и други възнаграждения от военни и други доставки (чл. 2) на жителите от градовете София, Скопие, Враца и Дупница се продължава до края на месец април т. г.

4. Търговските и други предприятия еднолични фирми, събирателни, командитни без акции и с ограничена отговорност дружества и кооперативни сдружения от градовете София, Скопие, Враца и Дупница, които са били длъжни да водят търговски книги през изтеклата 1943 г., могат да ги представят за заверка (визиране) от нотариуса до края на месец май тази година (чл. 12 от наредбата-закон за търговските книги) и

5. Дава се срок до края на месец юни т. г. за възстановяване и визиране на унищожени и загубени търговски книги, водени за 1943 календарна година, вследствие извършените бомбардировки над градовете София, Скопие, Враца и Дупница.)

Председател Христо Калфов: Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение 7. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 март 1944 г., протокол № 68, относно продължаването на сроковете за подаване на декларации за облагане с допълнителен данък върху общия доход и пр., моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминаваме към точка дванадесета от дневния ред:

Одобрение на проекторешението за одобрение постановлението на Министерския съвет по ведомството на митниците.

Които г-да народни представители са съгласни да бъде прочетено само проекторешението, без мотивите, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г-н докладчика да го прочете.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

(РЕШЕНИЕ)

за одобрение известни постановления на Министерския съвет
Одобряват се: 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 2 май 1944 г., протокол № 95; 4. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 10 май 1944 г., протокол № 102; 47. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 15 май 1944 г., протокол № 106; 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 26 май 1944 г., протокол № 113; 12. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 30 май 1944 г., протокол № 114; 16. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 8 юни 1944 г., протокол № 120; 11. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 8 юли 1944 г., протокол № 137; 12. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 8 юли 1944 г., протокол № 137; 19. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 11 юли 1944 г., протокол № 138; 4. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 20 юли 1944 г., протокол № 145; 5. постановление на Министерския

съвет, взето в заседанието му от 20 юли 1944 г., протокол № 145; 4. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 1 август 1944 г., протокол № 154; 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 1 август 1944 г., протокол № 154; 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 1 август 1944 г., протокол № 154; 16. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 8 август 1944 г., протокол № 157.»

(М О Т И В И

към проекторешението за одобрение известни постановления на Министерския съвет

Г-да народни представители! От разпускането на Камарата, поради характера на отправените искания към Финансовото министерство, наложи се Министерският съвет да се занимава с някои спешни въпроси и вземе съответни решения за осъществяване някои вносни и износни стоки от мита, данъци, такси и берии. Въпросите, които са били разрешени от съвета, са:

1) 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 2 май 1944 г., протокол № 95, с което се разреши преминаването през страната на един керван германски бежанци от Трансилвания, състоящ се от около 70.000 души, 22.000 коня, 11.000 кола, 12.000—13.000 глави едър добитък, както и внасянето на необходимите за снабдителните места Тутракан, Никопол, Лом и Видин продукти, а също и изнасянето по-късно на останалите излишни такива, без заплащане на данъци, такси и берии и без митнически формалности;

2) 4. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 10 май 1944 г., протокол № 102, с което се разреши на Министерството на народното просвещение да внесе чрез д-во «Булимпорт», София, 10.000 чифта обувки № № 31 до 37, предназначени за ученици и ученички, деца на български учители, без заплащане на мита и други данъци и такси;

3) 47. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 15 май 1944 г., протокол № 106, с което се разреши на военното аташе при германската легация, София, да изнесе за военство като подарък на германските войници една пратка, състояща се от 400.000 къса цигари, 140 стъкла спиртни питиета, 7 каси бонбони и 1.000 къса свещи без заплащане на износно мито и всякакви други износни данъци и такси;

4) 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 26 май 1944 г., протокол № 113, с което се разрешава на Министерството на народното просвещение да получи 7.117.70 метра швейцарски платове за дамски манти и костюми, внесени от Бълг. о. о. д-во «Текстилия», които да се освободят от заплащане на вносни мита, всякакви други данъци, такси и герб, включително таксата по закона за засилване държавните приходи. Платовете са за нуждите на учителките и учителите, числящи се към Министерството на народното просвещение;

5) 12. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 30 май 1944 г., протокол № 114, с което се одобрява, докато трае войната, митниците да оправдават липсващите колетни при подаване на стоките, пристигнали с вагони, без да изискват удостоверенията, предвидени в точки 1 — 3 на чл. 194 от правилника за митниците, ако вагоните носят здрави пломби на отправната ж.-п. администрация или здрави пломби на отправната митница, с което последната е заменила първоначалните пломби или доопломбирала вагона при преминаване границата;

6) 16. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 8 юни 1944 г., протокол № 120, с което се разрешава на германския военен аташе в София да изнесе за германските войници на фронта 27.000 къса цигари от местна консумация, без заплащане на износни такси, берии и данъци;

7) 11. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 8 юли 1944 г., протокол № 137, с което се одобрява да се освободят от заплащане на вносно мито и всякакви други данъци и такси внесените с вносна декларация № 657/1923 — 16 април 1943 г., на Пловдивската митница и употребени за обзавеждането и облицовката на румънския държавен павилион — Пловдив, следните материали: хартия тапетна 64 кг.; цинк-вайс 12 кг.; безир 5 кг.; туткал 14 кг.; боя минерална 30 кг.; картони литографирани 70 кг. и каси дървена амбалажна 40 кг.;

8) 12. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 8 юли 1944 г., протокол № 137, с което се забранява вносът и износът на употребяваните кини и апарати фотографически и снимки на пътници и преселници, като се предоставя на Министерството на войната да допуска по своя преценка изключения от тия забрани;

9) 19. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 11 юли 1944 г., протокол № 138, с което се разрешава на централното управление «Ведома» да освободи без вносно мито, всякакви други данъци, такси и герб 50.000 чифта подметки от гьон, предназначени за чиновниците по разните ведомства;

10) 4. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 20 юли 1944 г., протокол № 145, с което се разрешава да се върне на Дирекцията за храноизнос сумата

171.000 лв., събрана в повече по временно вносни декларации № № 28669, 29014, 32635 и 30715 от 1942 г. на Столичната митница, която сума съставлява разликата между 5% и 1% върху стойността на временно внесените чували с горните декларации;

11) 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 20 юли 1944 г., протокол № 145, с което се одобрява да се продължат сроковете:

1) с 6 месеца по декларации № № 695, 702, 703 и 712 от 1943 г. на Дедеагачката митница;

2) с един месец, по удостоверение № 1320 на Кавалската митница, за крайбрежно пренесени стоки от Кавала до Варна;

3) с 36 месеца по временно вносна декларация № 39142 от 1940 г. на Столичната митница за изнесени мерници за поправка от Военното министерство и декларацията се ликвидира, тъй както въпросните мерници са внесени с германски транспорти, и

4) с 12 месеца по декларация № 681/1942 г. на Свищовската митница;

12) 4. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 1 август 1944 г., протокол № 154, с което се разрешава да се внесат без вносни мита, всякакви други данъци, такси и герб в страната 85 крави, 57 крави, 21 телета, 2 кози, 111 мулета, 161 магарета, 2.525 овце, 917 агнета, 236 кози, 64 ярета и 26 кола, собственост на 163 семейства бежанци от Гърция, влезнали в страната през Битолската митница;

13) 5. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 1 август 1944 г., протокол № 154, с което се одобрява да се върнат на о. о. д-во «Текстилия» — София, сумите, внесени по квитанции № № 91844/609 и 91843/608, от 10 юни 1944 г., на Столичната митница, с изключение на сумите, съставляващи 1% търговски пенсии, 5% «Червен кръст», такса, бланки и герб;

14) 8. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 1 август 1944 г., протокол № 154, с което се разрешава на фирмата «Тръст за външна търговия» при г. Шаан До Буко — Швейцария, чрез фирмата «България», а. д. — София, да доставя за нуждите на Главното интенданство при Военното министерство:

1) 10.000 метра брезент по 15 шв. фр. 150.000 шв. фр.;

2) 15.000 кг. гьон по 63.70 шв. фр. 960.000 шв. фр.;

3) 5.000 кг. гьон по 60 шв. фр. 300.000 шв. фр.;

4) 50.000 чифта високи обувки тип «Палма» по 44.50 шв. фр. 2.225.000 шв. фр. срещу износ, освободен от заплащане на каквито и да са данъци, такси и берии, събиращи в митницата, на:

1) 1.000 тона ориз по 35 лв. кг.;

2) 1.000 тона царевича по 11.35 лв. кг.;

3) 100 кг. розово масло по 58.000 лв. и заплащане на 1.000.000 шв. фр. в свободна валута.

Износните стоки ориз и царевича ще се дадат от запасите на войската, а розовото масло от Българската земеделска и кооперативна банка;

15) 16. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 8 август 1944 г., протокол № 157, с което се одобрява да се продължи с една година срокът по временно вносна декларация № 577/1767 — 9 април 1943 г., на Пловдивската митница, подадена от Швейцарския държавен павилион при Пловдивския мострен панаир, като същевременно се разрешава материалите по същата декларация да се изнесат за Турция.

Като ви излагам горното, моля ви, г-да народни представители, да се занимаете с представеното ви решение, което да разгледате и одобрите.

Гр. София, август 1944 г.

Министър на финансите: Д. Савов)

Председател Христо Калфов: Които г-да народни представители приемат проекторешението за одобрение на известни постановления на Министерския съвет, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминаваме към точка тринадесета от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за допълнителен бюджетен кредит по бюджета на държавата за 1944 бюджетна година в размер на 13.484.683.000 лв. — продължение на разискванията.

Има думата народният представител г-н Петко Стайнов.

Петко Стайнов: (От трибуната) Г-да народни представители! Рядко е имало у нас в последните години реч на министър-председател, която да е била очаквана с толкова голямо нетърпение и с толкова много надежди, колкото речта, която завчера произнесе днешният министър-председател Иван Багрянов. И наистина рядко ще да се е намерил завчера радиоапарат, запечатан и незапечатан, около който да не са се били събрали няколко души в очакване да чуят дали Иван Багрянов, министър-председателят на България, ще произнесе най-последните думи, които са на душата на почти всички български граждани, думите, които след лутанията и лудуванията в последните години ще очертаят новия път, който България трябва да поеме, за да стигне навреме и с полза до мира. Трябва да се признае, че след последните думи на г-н Багрянов от хиляди, от стотици хиляди гърла се е изтръгнала от свитите

сърца на българите от села и градове една, ако и плаха, въздишка на облекчение и над цялата страна се понесе един лъх на надежда. Дано — и аз ви моля, г-да народни представители, добре да чуете и разберете тия мои думи — дано с някои послешни постъпки и действия било на нас, народното представителство, било на някои от управляващите фактори не се развали това тъй благотворно действащо впечатление на тази реч върху доверчивата душа на българина. Дано и милионът на външните работи г-н Драганов да има случая след проектираната си визита в Германия при водача Хитлер — който аз, поне за себе си, не разбрах по чия инициатива става и защо именно в този момент става — да допълни изложението на своя другар, министър-председателя, с едно подробно разглеждане на отношенията ни с държавите в Европа, разглеждане, което липсваше в речта на г-н Багрянов и без което не би могло добре да се разбере кое точно обуславя новата външна политика на този кабинет и напуцане следването на външната политика, насаждана досега у нас от кабинетите на г-да Филов и Божилов.

Г-н Багрянов много уместно завчера отбеляза в своето изложение, че в по-раншната му, така наречена от него «малка» реч, най-важното не било това, което казал, а онова, което не бил казал.

Но това, което беше върно за първата му встъпителна «малка» реч, когато още не беше почнал да управлява, не може повече да извини мълчанието му сега, когато два месеца и половина той е начело на държавния кораб и е безспорно в течение на всички въпроси.

Ето защо ние се считаме в правото си да очакваме от него, или от г-н Драганов, едно пълно изложение по международните ни отношения, защото само тогава ще можем да преценим истинския смисъл и ще отдадем точната цена на всички — и аз ще кажа не винаги много ясни — положения, които се застъпват в някои части от изложението на г-н Багрянов и които завчера, както ние, така и българският народ възприемахме повече с чувство на надежда и симпатия, отколкото с хладен разум. Сега идва вече момент да ги преценяваме — като ги четем — и с хладен разум, необходим за подобни изложения.

Г-да! Г-н Багрянов завчера като че ли отказа — или пък тъй ми се стори на мен — да ни обясни как той тълкува причините за сменяването на правителството на Г-н Божилов. Ако той прави това само от известна деликатност към своя предшественник, аз считам, че в подобен момент такава деликатност е излишна, защото съображения за деликатност не трябва да спират никого да осветли истината, особено пък когато цял народ очаква да чуе тази истина, през която се изтъква, изброява неговата съдба.

Г-н Багрянов ни говори доста дълго време, и то отнасяйки се критически, за стопанската политика на миналите правителства, но когато дойде въпрос за външно-политическото положение на България, той някак си телеграфно изпревари и мина напред и ни каза: «Обстановката, при която кабинетът пое управлението, ви е известна и няма защо да се спирам на нея.» Беше думата за външно-политическата обстановка.

Не, г-н министър-председателю! Външно-политическата обстановка, при която вие поехте управлението, не е ясна на всички. И макар че аз съм също така един от ония, които не обичат много да се връщат назад и да разправят архивни, стари работи, все пак има някои факти, които трябва да се отбележат тук, в Народното събрание, има някои събития, които трябва да се осветлят пред нас, без което ние не бихме могли да разберем защо пък вие бяхте повикан да заместите г-н Божилов начело на управлението на България.

Ако, г-да, имаше нормален парламентарен режим у нас напоследък, ние бихме търсили в разискванията, станали тук, в Народното събрание, указание за смяната. Обаче в разискванията в Народното събрание — говоря за пленарните заседания — нигде не се отбелязва никакво явно изказано недоверие към политиката на г-н Божилов, освен в редките речи на тъй малобройната наша опозиция. Ако имаше у нас нормален политически живот, то поне в печата и в публични събрания, в сказки, кръжоци, организации, в които единствено се изразява общественото мнение, бихме могли да търсим да отгатнем причините за промяната. Обаче такъв нормален политически живот у нас днес няма, защото няма свобода на печата, няма свобода на събранията, няма свобода на словото, няма свобода на мисълта, няма следователно и нормално изказано общественото мнение.

Г-н Багрянов според мен малко пресилено — позволете ми думата — искаше завчера да ни увери, че имало едно спонтанно изразено общественото мнение у нас и че то именно го е посочило да заеме това високо място. Това негово твърдение все пак се нуждае, г-да, от известни доказателства. Но не искам да споря сега по този въпрос — кому принадлежи заслугата за изтъкването на г-н Багрянов за министър-председател. На всеки случай не на нас, опозицията, се пада тази заслуга. Някои очакваха да видят на това място г-н Георги Кюсеианов, но изглежда, че никой не е поканил г-н Кюсеианов да състави кабинет и той си замина обратно в Берн, за да поеме службата си. Други съобщиха, че г-н Калфов, нашият уважаван председател, е бил натоварен да състави кабинет, но не бил успял. Първото ли е върно, второто ли е върно, не зная. Има по-компетентни лица тук, версираны в този въпрос, запознати с тия работи — може би ще вземат думата и ще ни кажат, ще ни обяснят прелюдията на образуването на кабинета Багрянов.

Понеже г-н Багрянов не поиска да ни обясни обстановката — разбирам външнополитическата обстановка — която завари

и която беше довела до събарянето на г-н Божилов и до повикването на г-н Багрянов, нека ми бъде позволено, г-да, аз да направя един опит пред вас да обясня как аз разбирам тази външнополитическа обстановка. Ако греша, г-н Багрянов, или пък г-н Драганов, ще ме поправят и аз ще приема поправката, защото аз не съм като някои тук, които, светът да се промени, не искат да си променят убеждението. Ако има нещо променено, аз пръв ще си променя убеждението, когато бъде поправен. (Възражение, веселост) — Знаете, че аз никога не отговарям на замачки. Това е у мене принцип. Продължавам.

Г-да! Кабинетът на г-н Божилов по външната политика не беше нищо друго, освен едно послушно продължение политиката на кабинета Филов. Във външнополитическо отношение кабинетът Филов се очерта в нашата политическа история с няколко предприятия, чиито последствия ще има да тежат много върху съдбините на българския народ.

С този кабинет е свързано, най-първо, ненужното влизане на България в тристранния пакт и пропушането на германските войски през българска територия, за да нападнат Гърция и Югославия. С този кабинет е свързано, на второ място, влизането на България в антикомунистическия пакт и откриването на така наречената антикомунистическа изложба в София — една силно пропагандаторска работа, която имаше за цел само да уязви една велика сила — Русия, а също така хулиганското — да употребя тая дума, защото само тя отговаря на истината — и недостойно разбиване от полицията вратите на защитаваното от дипломатическата неприкосновеност съветско консулство във Варна, за да се посегне на официалната консулска архива и се открият компрометиращи книжа и радиопредметелства, каквито обаче не се намериха и ние станахме за смях. С този кабинет е свързано недостойното за свободолубива България подгонване на евреите и всички мерки срещу разните международни организации — освен тези, разбира се, които са ръководени от Германия.

С този кабинет е свързано — това никога път няма да се забрави — лековерното обявяване на война на Англия и Америка, без това да е било необходимо по буквата на тристранния пакт. И аз настоявам на това. По този начин, въпреки истинската воля и добре разбиран интерес на българския народ, само поради едно лековерно и — ще повторя — необмислено угодничество България се постави в положение на война с велики сили, с които тя няма нищо какво да дели, с велики сили, с които тя няма ръст да води война. Не забравяйте, че ние, малката България, обявихме войната.

С този кабинет най-после е свързано и изпращането на български войски в Сърбия като експедиционен окупационен корпус, без такова изпращане на войски да е било предвидено в договорите, които тогава са били сключени между България и Германия. Аз твърдя това и вярвам, че от тая маса (Сочи министърската маса) няма да бъде опроверган. Нещо повече, навремето, през януари 1942 г., аз имах случая да протестирам, г-да — ще си спомнят онези, които са ме слушали — срещу това изпращане на български войски, срещу това пръскане на български войски в далечни, най-далечни чужди земи. И тогавашният военен министър, г-н генерал Даскалов — мнозина си спомнят това — обясни, че не ставало дума за окупационен корпус, за влизане на наши войски да окупират чужди територии, а само за изпращане на слаби части, които да поемат охраната на железопътната линия, която ни свързва с новите наши земи, и че нашите части, които пращаме — заявя той тогава — няма да окупират никакви населени места, а ще се задоволят да живеят в блокаузи — думата беше негова — които ще се построят по железопътната линия, за да бъде тя пазена.

Така ли стана обаче? Тези войски, които ние изпратихме, не се ли превърнаха в един истински окупационен корпус? И днес не носи ли той даже официално името «окупационен корпус»? Кой, кога, на какво договорно основание пое да осъществява тая задача, да превърне тези части в окупационен корпус в чужди земи, за които ние не сме имали никога претенции? Кой носи отговорността за тези части, които от месеци и от години вече стоят там на бойна нога да окупират тая чужда територия? Кой?

Г-да! Г-н Божилов като министър-председател пое през м. септември миналата година това тежко наследство от този външнополитически акт и не само нищо не направи, за да го облекчи, но доведе работите дотам, че ние, благодарение на неговата политика на неоправдано угодничество към чужденеца, се намерихме пред едно полускъсване на дипломатическите ни отношения с Русия. Защото как ще наречете вие тоя факт, че пълномощният министър на една велика сила в такъв момент вече 5 месеца отсъства от столицата на България, където е акредитиран? Навремето аз се отнесох до министър-председателя г-н Божилов и до министъра на външните работи г-н Шишманов и ги запитах какво означава това заминаване. Този човек замина с багажите си, със семейството си. Те казаха: «Той отива в отпуск.» Обаче този отпуск не се свърши.

Христо Статев: Това беше уверението на самия руски министър.

Петко Стайков: Нашата страна беше изправена пред едно влошаване на дипломатическите ни отношения с нашата освободителка Русия, при което се стигна до подаване на три протестни ноти от руското правителство, ноти, на които г-н Божилов не намери сили да отговори. В собствената среда на неговото правителство се яви несъгласие относно полити-

ката, която трябва да се следва с Русия. Няколко души министри противодействаха вътре в Министерския съвет. Това беше главната причина, г-да, поради която падна кабинетът на г-н Божилов.

Има и много други причини: ред прекалявания от полицейско естество, натегнато стопанско и социално положение, неуспехът по създаването на прословутата обществена сила, протестите на опозицията и пр. и пр. Но аз набелязвам по-специално политиката спрямо Русия — и моето изложение днес е насочено главно към външната политика — защото тя доведе до падането на Божилов, тя доведе до идването на Багрянов.

Набелязвам това и по друга една причина, г-да. Г-н Божилов, след като беше довел работите с Русия до такова неприятно положение, не намери възможност да отговори на подадените три протестни ноти. Доколкото ми е известно, нашето правителство най-после е отговорило. Министерът на външните работи ще ни обясни как правителството е отговорило и какво се е постигнало по този въпрос. Надявам се, че министърът на външните работи няма да пропусне случая да наруши тая гробна тишина, която е наложена на печата у нас по отношение връзките ни с Русия и нотите, подадени от Русия. Досега по този въпрос имаше гробно мълчание. Но направи ми впечатление, че гробно мълчание има за Русия и в речта на министър-председателя г-н Багрянов.

Обаждат се: А-а-а!

Жико Струнджев: (Към министър-председателя) Сега пък от Вашата реч недоволен! Гробно мълчание имало в нея!

Петко Стайнов: Това направи впечатление. Може да ми се отговори, че г-н Багрянов не говори подробно по външната политика и не се опира специално на отношенията ни с нияка държава. Вярно е. Аз ще ви кажа обаче във връзка с това, че нашето международно положение днес е такова: тинята, в която сме затънали поради грешки на минали управленци, е толкова дълбока, че за да излезем из нея е необходим един здрав мост. Ние, след като обяхме война на Америка и Англия, скъсахме всички други мостове с велики сили и ни остана само един. Също както в 1918 г., когато имашме само един мост и тръгнахме по него и можахме все пак да спасим България, колкото можеше да бъде спасена в ония момент, така и днес ни е останал само един мост към велика сила — към Русия, с която, за щастие, сме в редовни дипломатически отношения.

Аз считам следователно, че когато се говори за нов път на нашата външна политика, не може да не се спомене поне за този единствен останал здрав мост към велика сила. И заради това, както в моята интервюация от м. януари т. г., която правителството не благоволи да сложи на разглеждане, както и в интервюацията на цялата опозиция от м. март т. г., която правителството също не се реши да сложи на разглеждане, така и в меморандума на извънпарламентарната опозиция до регентите от 9 април т. г., така най-после и в декларацията на опозицията, прочетена от г-н Мушанов вчера тук, една от основните точки на всички тия документи е била и остава: да се поведе една трайна, искрена политика на доверие с освободителката ни Русия. По тази точка следователно ние бяхме в правото си да очакваме да чуем думата на ръководителя на нашата политика, но не я чухме.

Г-да! Както в «малката» реч, така и в голямото изложение на г-н Багрянов се наблюдава на една основна мисъл: България и българският народ да вземат в свои ръце съдбините си. Напълно одобрявам и по тая точка изложението на министър-председателя. Но как го разбирам? Аз го разбирам в смисъл, че при настъпилите външнополитически събития, които са от решително значение, България не бива повече да бъде опашка или васал на когото и да е, а като самостоятелна държава да води една чисто национална българска политика, ръководена само от своя интерес, от интереса само на българския народ. Аз презирам и оплаквам ония политики, които като първи възглас на своята политика при всяко предприемане на една външнополитическа постъпка повдигат умилен глас и казват: «Ами какво ще кажат германците, да не би да се разсърди германците?» Г-да! Нима германците, като предприемат нещо по външната политика и го считат, че е в техен интерес — например като предприеха обявяването на война на Русия — питаха какво ще кажат българите? А българите имаше какво да кажат и може би полезен съвет щяха да дадат навремето. Тяхната външна политика е тяхна работа, но пък и нашата външна политика е наша работа. И сега първият възглас, според мене, за всеки избран държавник трябва да бъде само: какво ще кажат българите, какъв е интересът на българския народ и след това ще види дали трябва да се пита кому какъв е интересът и кой какво ще каже.

Г-да! Да мислим преди всичко за България и да гледаме да не се разсърди българският народ, когато предприемаме действия от външнополитическо естество. Да действаме не по шаблонните начини на романтичното увлечение и разчувствувание, на каквото може да се дава израз в речи по разни тържества, а с здравия усет и чувство на отговорност за истинското положение на нещата, каквото иска воденето на една реалистична политика. Такава трябва да бъде — чисто реалистична — нашата външна политика днес.

Г-да! Красиво е, приятно е даже да се държат гръмогласни и хубаво казани прочувствени речи за националните идеали. Защо се повтарят сто пъти казани работи и се бият отворени врати? Защо, г-да, трябва и тук постоянно в речи да се

доказва пред нас например българският характер на Македония — въпрос, по който във всички среди, подчертавам — абсолютно във всички български среди, няма две мнения. Македония е българска земя, македонският народ е само български народ. (Ръкоплескания и гласове «Браво!»)

Гаврил Грозданов: Добре, че го признаваш. (Оживление)

Петко Стайнов: Г-да! Аз казах, че е лесно да се държат речи, но е мъчно след всички лудории, трешки, глупости и престъпления от външно и особено от вътрешнополитическо и полицейско естество, вършени от управляващи и техните органи в тези земи, да проведем една реалистична политика, за да запазим този български народ в Македония от ново подхлъзване, нови изпитания и нова угроза и да го държим топло привързан към нас, към нашата държава.

Г-да! По този македонски въпрос има много нещо да си кажем помежду си като българи, и то не със сантиментални речи, а с най-дълбоко чувство на загриженост за резултатите от нашите грешки там. Това не може да стане с кръсци против предателите на българщината. Г-да! Не зная, когато дойде времето за разчистване сметките, кои ще бъдат таксувани като истински предатели в края на краищата и като най-големи пакостници спрямо българщината в ония край. А едно такова разчистване на сметките между нас трябва да стане в специално заседание, дори и при закрити врати, за да се изясним веднаж завинаги по работите в Македония, преди да е станало много късно. Французите казват: «A bon entendeur salut». По македонския въпрос и македонските разправи аз само това ще ви кажа и ако имате здраво българско сърце, вие, които обичате да се упивате от хубавите фрази, от романтичните приказки, ще ме разберете. Но да турим точка.

Понеже е дума за Македония, нека ми бъде позволена само една бележка още, за да завърша по тая точка. Омръзна ми да слушам унищителните хленчения на някои оратори, сега и по-рано у нас, че германците специално се били за свободата на Македония и ни я били великодушно подарили, заради което ние трябвало да им се напалащаме до гроб. Един оратор дори искаше така да обясни задължението, в което сме се намерили да обявим по-късно война на Англия и на Америка. Тук има една легенда, която трябва да се осветли. За свободата на Македония се е била само България, само ние българите. За нея е мрял само българският народ. Ако се касаеше в тази война да се постави за пряка задача да се освободи Македония, г-н Хитлер — и това е напълно обяснимо и естествено — не би притрил нито един гренадир да умре за нея, също както преди него Бисмарк не искаше да жертвува за свободата на България нито един померански войник, след като беше вече улеснил Биконсфилд да разкъса Санстефанска България и да пороби наново Македония. Но да оставим това на историята. Другаде ще го разправим по-нашироко.

На всички ви е известно, че г-н Хитлер предприе похода си на Балканите и в Гърция, за да стигне до Средиземното море през Егея, да спаси затруднения си съюзник Италия в Епир и да добие важни южни морски бази срещу Англия. Този поход не биде предприет, за да се освободи Македония, нито за да се даде тя на българите. Както знаете всички, по силата на Виенския договор, при пълното уведомление на нашите тогавашни управници, не само цяла Македония, но и Солун се оставяха от германците на Югославия. И не друг, а сам г-н Филев, тогавашният министър-председател, беше заявил в Министерския съвет по онова време: «Въпросът е само за Тракия. Не трябва да се повдига никакъв въпрос за Македония. Тоя въпрос е окончателно уреден от Германия — Македония остава на Югославия.» Аз твърдя това. (Удивление) По-късно само отказът на Югославия да удържи съюза си с Германия застави последната, а не намерението за освобождаване на тази исконна наша земя, да ни предостави да окупираме Македония, за да облекчим германските войски.

Ето защо неуместно, неpolitично и дори вредно за добре разбраните интереси на България е, гдето се сантиментализи във връзка с отношенията ни с Германия, като се напират постоянно върху задълженията, които имала България да изплаща до гроба на Германия заради Македония. Някои хора отиват дори дотам, че повдигат да отричат на собственото си отечество ролята на самостоятелна държава, която се грижи преди всичко за интереса на своя народ, и почват да го третират едва ли не като някакъв васал, получил ценно дарение от един господар, или като адютант, който само благоговее пред своя полковни командир до степен на пълно обезличаване. И в романтичното си увлечение и в сантименталното си умопомрачение те считат едва ли не, че България е длъжна именно като някой адютант да се самоубие на гроба на своя полковник или повелител. Подобно самоубийство може да направи отделният човек за своя сметка, но това не може да се издига като принцип на една здрава държавна политика и държавникът да заведе на гибел цял народ, за да докаже пред паметника на своя повелител, че бил «честен» човек и че не искал да си служи с подлост. Тук не е въпрос за чест или за подлост, за чувства и за фрази, а за народ, който иска да живее и се бори да запази своя интерес, да обезпечи съдбата на сегашните и бъдещите си поколения.

Аз тук ще цитирам един пасаж от речта на г-н Лазар Попов. Той каза вчера, че основният въпрос е да се запази свободата и независимостта на държавата и затова именно се налага да се следва една реалистична, чисто българска политика.

Понеже споменах за г-н Лазар Попов, нека кажа, че вчера той с безспорно красноречие и патос, достойни за защита на

по-други каузи, се опита да ни увери, че райхът, въпреки всичко, щял да победи съюзниците, но не ни приведе един единствен аргумент за това: Германия не си била казала последната дума! Каква е тази последна дума? Нови тайни отмъстителни оръжия? Скрити огромни резерви или друго? Той не ни каза.

Ще ме извините, ако аз тук се откажа, както това стори и г-н Багрянов в своето изложение, да навляза в разбор на военните действия, в преценка на военния потенциал на двете страни и в гадание кой ще победи на фронта. Ние всички следим, слухим по всички направления и имаме вече определено мнение по този въпрос, макар не всички да се осмеляваме да го изказваме. Подобни разисквания по този въпрос тук сега не само са излишни, но са и вредни за нашата кауза, защото те биха ни довели неминуемо до публично преценяване ролята и състоянието на нашата войска като евентуална участница в световните борби. Подобни разисквания сега не бива да стават и аз ви моля да оставим великите сили да се бият. Победител кой ще е, той ще се очертае и без нас. На нас се поставя сега само да гласуваме един бюджетен кредит от 13 милиарда лева, който е главно за българската войска. Има ли някой в тази сграда, който да вдигне ръка против този кредит за войската? Аз мисля, че няма. И аз ще гласувам този кредит за войската, като считам, че тази войска има нужда от него, за да може да отстоява свободата и независимостта на българската държава. (Ръкоплескания)

Г-да! Спрях се може би много дълго на някои въпроси от външната политика, но не на всички. Някой може да ми каже: защо не се спирате и на въпросите от стопанската политика, нима тя не е важна? Да, важна е, но времената, които преживяваме, и краткото време, с което разполагам сега, са такива, че поглъщат цялото ни внимание. Съдбата на нашето отечество виса на косъм. Чувствуваме ли ние всички, че както се развиват събитията в Европа, на косъм виса съществуването на държавата и на народа ни? Войната се приближава извънредно много до нашите граници. Ние рискуваме да изгорим без остатък в пламъците на една неразумно водена война, ако навреме не тръгнем по новите пътища, някои от които и сам министър-председателят набеляза в своята реч за вчера. Някога колебанието в подобни моменти ни заведе през Добро поле в Ньойи. Днес колебанието и забавянето може да ни довърши. Заради това аз от толкова време — вие поне сте свидетели на това — бия тук тревога все по външната политика. И аз често изпадам даже в трагичен размисъл, като виждам как някои от моите предупреждения, които известни лековерни хора нарекоха навремето „предателство“, за нещастие, тъй съдбовно се потвърждават от събитията.

Ние все пак ще имаме време и възможност да поправим грешките на стопанството, да възстановим загубените милиони, ако държавата ни е запазена. Но загубим ли си държавата поради грешки във външната политика — а те са непоправими в тези съдбовни моменти — нищо, нищо не може да ни помогне, та дори и най-гениалните стопански реформи. Признавам, че това е може би силно казано. Трябва да имаме разумна и ударна стопанска политика, за да имаме здрава държава, но сега пред нас е поставен на пръв план един външнополитически въпрос. Той е поставен и в речта на министър-председателя. Кой е? Да излезем из положението на война с велики сили. България не иска да се бие с никоя велика сила, та била тя Англия или Америка, била Русия или Германия. Това иска и българският народ, това диктува и интересът на българската нация. Това е новият път, очертан също така и в 6-те точки на декларацията на представителите на политическите сили в страната, прочетена вчера тук от уважаемия г-н Никола Мушанов. Там ние сочим новия път и реформите, които трябва да се проведат.

Г-н министър-председателят казваше за вчера: «Българският народ е свикнал да поправя грешките, извършвани от неговите управници.» Е добре, г-н Багрянов, не чакайте, щото българският народ да ви поправя един ден. Поведете управлението бързо, решително и ясно в новия път, който и външните събития тъй настойчиво сочат, по който и сам българският народ иска да върви. Поведете го към мира и ние всички ще Ви следваме. Да, ние всички ще следваме туй правителство. Ние няма да изявяваме претенции, че понеже ние сме били едни от инициаторите за тази нова политика, само ние сме предопределени да я осъществим, само на нас ще имат доверие. Времената не са за такива претенции. Тези (Сочи министрите) са натоварени в този съдбовен момент да спасяват държавата; те заявяват, че са готови да я поведат в един нов път. Щом ние намираме, че този път е спасителен за държавата, и ако се тръгне веднага по него е добре, г-да, ние цялата опозиция, без претенции за някакви портфейли, без претенции за някакви места, само заради интереса на България ще излезем пред българският народ да призовем и неговата подкрепа за този нов път във външната политика, който е единственият спасителен за нас. (Ръкоплескания) Нямаме време да чакаме.

Председател Христо Калфов: Има думата народният представител г-н Иван Петров.

Иван В. Петров: (От трибуната) Г-да народни представители! И аз на свой ред ще потвърдя, че явяването на правителството пред Парламента и декларацията, която бе направена, се очакваха с извънреден интерес. Този интерес се обясняваше, се стимулираше, се подсилваше и от състава на новото правителство. Искам да бъда разбран. Не че този състав беше изненада, не че г-н Иван Багрянов оглавяваше правителството,

защото от няколко години какви ли не лица, често пъти неборабили никак с политика, оглавяваха управлението на страната, но изненадата беше от това, че правителството за народа нямаше една физиономия, още повече като се имаха пред вид промените на кабинетите, които станаха особено от 1939 и 1940 години насам.

На второ място интересът към правителствената декларация дойде от това, че военната и политическата конюнктура в Европа и в света беше се променила особено след военните събития на източния фронт, на руско-германския фронт, особено след промяната, която стана в Италия, и напоследък след промяната във външната политика на нашата съседка Турция. Това още повече дойде да възбуди интереса на масата, на народа, на всички ни — какво отношение ще вземе новото правителство към вече променената значително политическа и военна конюнктура.

След това последваха няколко изявления от министри, които смутиха, изненадаха народа с тяхната яснота, категоричност и яснотата по отношение на управлението, което те наследиха, което те заместваха, оглавявано по-рано от г-н Филев, който отиде в Регентството, и от г-н Божилов, който отиде в оставка.

Ние депутатите чакаме търпеливо да бъдем повикани, но закъсня се със свикването на Народното събрание и това даде повод за някои тълкувания — защо правителството най-после потърси Народното събрание, пред което да се яви. Вам е известно, че бяха направени сбирки на професионални организации, на търговски съсловия, на какви ли не организации, съвети се викаха, някои лица бяха поканени, пред които някои министри направиха изявления върху положението и върху бъдещата му програма. Всичко това дойде да възбуди недоумение — защо се търсят професионални и други организации, а не се търсят тези, които са оторизирани по силата на конституцията, на основния ни закон и с тях да влезе в досег правителството, с тях да размени възгледи; защо не се търси онзи институт, на който по силата на конституцията трябва да се опре то и да поиска доверието му; защо именно този институт бе последен повикан? Та, казвам, по много причини интересът към правителствената декларация беше извънредно голям.

И г-н Багрянов, министър-председателят, направи декларация, която наистина не е обикновена, не е такава, каквато обикновено се е правила досега от министър-председателите на България било тогава, когато и партните бяха като инструмент на управлението, било по-късно, когато някои от г-да министър-председателите считаха, че Народното събрание е един спомагателен институт и като че ли избягваха да правят декларациите си пред него, а създадоха едва ли не практиката, техните декларации, както каза вчера и г-н Лазар Попов, да бъдат правени пред микрофона на радиото.

Не можем да не подчертаем, че действително г-н Багрянов като че ли иска да възвърне управлението, което той оглавява, към истинския конституционно-парламентарен режим. Този негов стремеж той го подчертаваше и в речите си в миналото, в които се позоваваше на някои членове от конституцията. Той го подчерта и в сегашната си реч, като цитира някои пасажки от конституцията. У мене, който винаги съм пледирал от тази трибуна, че трябва да се движим само в рамките на конституцията, само в рамките на конституционно-парламентарния режим, където ясно са очертани отношенията на правителството към Парламента; че трябва да се зачитат конституционните постановления, които не са форма, а са същност, добре обмислена, добре разбрана и навремето обсъждана и вложена в основния ни закон, върху който се гради нашата държава — това е било една моя неизменна теза — в който са указани ясно правата на правителството и на Народното събрание, у мене изниква надеждата, че напред ние ще имаме конституционно-парламентарен режим, който е една гаранция, ако не абсолютна, то голяма. Ако всички съзнаем задълженията и правата си по конституцията, ние действително ще можем да излезем от тежкото положение на неизвестност, в което се намира нашата страна поради събитията, за които говорих преди малко.

Но щом ще се спазват конституционните форми, аз недоумявам и бих желал да зная защо се наложи правителството да направи нарушение на конституцията, като има състав от 11 министри, вместо 10. Аз мисля, г-да народни представители, че дори да се чувствуваше нужда от това, то не биваше да се върши. Аз оставам конституционалист. Колкото да бъдат големи задълженията в днешно време на г-н министър-председателя, не биваше да се нарушава конституцията, защото всяко нарушение, макар и по-късно, ще се почувствува с последните си. Вие си спомняте, г-да, какво поддържах по нарушенията на конституцията, когато разрешавахме регентския въпрос. Аз говорих много пъти. Тогава едни махаха с ръка, други казваха, че тези работи са дребни, но, както виждате, нарушенията на конституцията по регентския въпрос се чувствуват и мисля, че те имат отражение и в декларацията на правителството — може да не са ясно казани, но вие ги чувствувате. Затова аз поддържам, че не бива да нарушаваме основния закон, защото, когато го нарушава народното представителство, когато го нарушава правителството, недейте иска от тези, които са ни пратили тук, за които ние законодателствуваме, да изпълняват законите.

След тия няколко предварителни думи аз идвам на декларацията на уважаемия г-н министър-председател. Тази декларация обаче е сложена да се разглежда съвместно с допълнителния бюджетен кредит от 13 милиарда и 484 милиона

лева. Този кредит се изисква за нуждите на българската държава и голяма част от него отива пак за българската войска. Ние живеем във военно време, ние сме в положение на война; както да го осукваме, ние сме в положение на война и затова бързам да заявя, че когато ще разглеждаме въпросите било от вътрешен, било от външен характер ние не трябва да избягваме тази действителност. Когато ще обсъждаме особено въпросите от външнополитически характер, искам да ви обърна вниманието на онази мисъл, която г-н министър-председателят е вмъкнал в изложението си, а именно: да бъдем особено внимателни, за да не би в желанието си да изпишем венци — да извадим очи.

Не е важно за мене кой на какво мнение е бил по-рано, кой какво верую е изповядвал, кой как е вярвал в това кой ще победи и какво отношение е вземал той, когато България се е присъединявала към тристранния пакт или когато управлението е обявило война на Англия и Америка. Ако е лично за мене, вам е известно, и аз открито си изказвах пред вас навремето становището. Казвал съм го и на министър-председателя Филев, казвал съм го не веднаж и на г-н Божилов, когато съм ходил да пледирам пред тях по друг един въпрос, по така наречения еврейски въпрос, който засяга българската държава, българския престиж, българските големи интереси, честта и името на българския народ.

Та, казвам, когато ще разглеждаме външнополитическите въпроси, ние ще трябва да видим фактическото положение какво е и съобразно с него внимателно да си направим преценката. Сега декларацията се разглежда съвместно с допълнителния бюджетен кредит. Като гласуваме този бюджетен кредит всички, естествено, ние гласуваме и доверие на правителството да управлява страната.

Нека премина сега към самата правителствена декларация. В нея има няколко части: едни, които засягат вътрешното положение на страната, други, които засягат външната политика на страната, и трета една част, която прави един философско-политически анализ на събитията, в който прозира непоколебимата, твърдата вяра на нашия министър-председател в чистотата, в светостта, в правотата на българската кауза и в правдата. Той толкова е пропит от вяра в правотата на българската кауза, че оттам гради убеждението си, какво нашата външна политика може да получи бързи успехи, за да се въдвори мир на Балканите. Дори, както казва той, от десет седмици насам той вярва, че птичето на мира е вече кацнало на Балканите.

Аз, казва на едно място в речта си г-н министър-председателят, не мог да откажа правото на който и да е гражданин да има своите политически преценки, своето верую, своята вяра. И тая вяра не може да не влияе върху него като държавник. Това е така. Но аз не бих желал тази наша вяра, често пъти пропита от ентузиазъм, да остане само като вяра, като един идеализъм, стигащ до наивност, и блянът, вътрешното убеждение, изградено въз основа на тая вяра, да помислим, че вече е действителност. Това ще бъде измама. Страхувам се да не би, увлечени, изгубвайки сметка за реалността, да направим по пътя на едно доверие, на едни обещания, непочиващи на реални гаранции, някои стъпки, които да доведат не само до личното разочарование на този, който вярва в една нова политика, но да доведат до страшни последици за народа и за държавата.

Вярвам — и това е действителността — че войната няма вече закони, особено последната, която бушува от пет години насам. Тая война отрича вече всякакви закони на човешината. В тази война потънаха всички конвенции, които сключваха някога народите, за да направят войната по-човечна, за да елиминират някои средства на унищожение, за да намалят страданията на народите, които са във война. Оказа се, че в последната война няма никакъв морален закон и че в нея бушуват само силата и стремежът да се изтръгне победата. Излишно е да казвам какво стана тук в нашата столица, изградена с толкова труд. Под грохота на бомбите в нейните развалини бяха погребани толкова млади същества, деца — да не говорим за старците и за възрастните — които намирах нищо общо с войната, защото София не беше бойно поле, София не беше военен обект. Да не говорим и за това, което става другаде. Ето защо да не забравяме, че ние живеем в едно време, когато действуват неумолимите закони на новата война, които отричат всякаква човечност.

Във връзка с декларацията на г-н министър-председателя Багрянов искам да се обяснят някои пасажи от нея, които за мене не са ясни. Така например аз искам да се обясни пасажът, в който г-н Багрянов твърди, че той бил повикан през м. май, когато нашата държава е била на кръстопът, и че той, ако не е бил поел управлението, страната сигурно е щяла да бъде изправена пред някаква катастрофа. Също искам да се обясни пасажът, в който г-н министър Багрянов ни казва, че той ако е поел властта, поел я е по пътя не на конституцията — не я е получил от Регентството като институт, който упражнява царската власт — но я е получил по указание от народа. За мене този начин на поемане властта съм съмнен не е в унисон с нашата конституция. И заради това бих желал г-н министър-председателят Багрянов да обясни по какъв начин той разбира, че се поема властта в нашата страна.

Петър Марков: С царски указ.

Иван В. Петров: Конституцията в членове 152 и 153 ясно казва, че царят назначава и уволнява министрите, че

Народното събрание трябва да даде доверие на правителството и че ако може да става реч за указване на народното доверие, на общественото мнение, то пак Народното събрание, по силата на конституционния закон, е най-авторитетно днес за днес да каже кое лице е най-квалифицирано, кое лице се ползува с доверието на народа.

Ако правя тия бележки, с това не искам да кажа, че имаме едно незаконно правителство, което само се е поставило. Не. То е поставено по надлежния ред — Регентството, което упражнява царската власт, го облича с доверие — и по силата именно на този конституционен ред правителството днес управлява.

Не бива да остава впечатление, че има някаква друга алтернатива; че се търси подкрепата на народа директно, че се търси подкрепата на всевъзможни организации, съсловни или професионални, извън Народното събрание. Аз вярвам, че не ще е това може би мисълта на г-н Багрянов, който подчерта нееднократно, че се е позовавал на конституционните текстове.

На второ място искам да направя и друга една констатация във връзка с декларацията на правителството. В декларацията, не може да се отрече, има пасажи, които са остра филика против управлението на бившите правителства на г-н Филев и на г-н Божилов. Не се чувствам задължен тук да защитавам тези два кабинета, защото по много въпроси от външната политика, както и по много въпроси от вътрешната политика, моите разбирания не са се покривали с разбиранията на казаните правителства. Аз не се чувствам нито оторизиран, нито задължен морално да дойда да защитавам тяхната дейност по външната политика или по вътрешната политика. Едно искам обаче само да заявя: сегашните г-да министри трябва да бъдат извънредно тактични, когато правят някои преценки, които може да имат отражение долу в масата, и оттам и върху нашата родна войска. Може да се дойде до заключение от техните преценки, че бившите управления едва ли не са проиграли съдбата на България; едва ли не са направили страшни золуми в стопанската област, едва ли не са направили нещо непоправимо.

В декларацията на г-н министър-председателя се говори за отговорности. Аз най-малко ще отида да защитавам каквото и да е беззаконие, каквото и да е злоупотребиение. В тая Камара съм се борил срещу всички мръсотии, срещу всички поплзновенияти от престъпен характер, срещу корупцията и срещу разхищението на националните блага. Спомняте си, когато се разправяхме за концесии, които исках да се дават, как рязко съм се противопоставил от тая трибуна. Аз съм се противопоставил и по въпроса за цените, когато се покачваха стръмняво, когато се обезценяваше нашият лев. По тия въпроси съм говорил много и много пъти. Но казвам: преценката на народния представител от тая трибуна е едно, неговият говор е едно, а говореното от правителствено място е друго. Когато се правят известни изявления от правителствено място, аз се страхувам да не би те да имат пакостни отражения върху духа на народа и по-нататък — върху духа на армията.

Не искам да кажа, че трябва да се прикрива истината. Често пъти вие от министерската маса ще мълчите. И конституцията, чл. 92, ви позволява да не отговаряте дори на питане на един депутат, когато това е в интереса на държавата. И заради това считам, че от министерските места, пак в интереса на страната, ще трябва някои работи, които може да имат пакостно отражение върху духа на народа, а оттам върху духа на армията, да бъдат премълчавани, за да не би, както казах преди малко, да се удари духът на народа, който ни е така нужен в днешно време. Пак повтарям и подчертавам мисълта на г-н министър-председателя: трябва да гледаме да не вадим очи, когато искаме да изпишем венци.

Има още няколко въпроси във връзка с декларацията на г-н министър-председателя, на които искам да се спира.

По стопанските проблеми. За чест на г-н министър-председателя, след като казва, че много беди са причинени на нашето национално стопанство от немарливост, от некомпетентност и не зная още по какви причини от бившите управления, добавя: «Аз ще ви разочаровам, защото бързам да ви призная, че едва ли много нещо може да се направи и да се очаква от правителството». Той казва: (Чете) «Пораженията в стопанската област, които идат не по обективни, а по чисто нашенски причини и които без съмнение, в интереса на тяхното изправяне, трябва да се изброят и обяснят, са толкова много, че не могат да бъдат разглеждани в едно такова изложение. Че мерките, които правителството сега взема в тая област чрез едно привличане в областта на производството и контролата на народа чрез неговите стопански организации, че тия мерки не са в състояние да изправят вече изпуснатото положение. Те могат само отчасти да спрат процеса на бъркотията и да намалят доста много от несправедливостта. За другото е вече много късно, защото не може да се гони, щом вече е минал баира. Да не се лъжем, г-да, има само два църа: единият е търпеливото страдание, е мълчаливото страдание, с което българският народ е свикнал да поправя грешките на своите управници, а другият е скоростният край на войната.»

Но когато от министерската маса ще се кажат разочаровани думи, то значи, че ние трябва да поставим народа в безнадеждност и всички да кажат, че в стопанството ни — от министерското място се заявява — има безпомощност, че ние се движим по наподолишето, по инерцията на падналия лев, на покачените цени и че няма управя. Всички закони и

всичко, което ще се декретира — това са празни приказки. Може би моето заключение е много крайно. Аз мисля, че правителството трябва да направи усилия, защото се касае за нашето стопанство, за нашата паря, за нашия национален труд. Не бива да бъдем така песимисти. И наистина аз виждам, че тези думи на г-н министър-председателя се оправдават. За чест на правителството, още в първите дни то дойде да разреши проблема за цените на зърнените храни. Каква упоритост, Боже мой! Въпреки единодушното желание на Камарата да увеличи цените, спомнете си как навремето г-н Филев упорито държеше: «Сакън, не може да се увеличават цените на зърнените храни!»

Д-р Иван Бешков: Това е вярно.

Иван В. Петров: И то в едно време, когато това увеличение щеше да се почувствува от производителя, защото тогава покупателната стойност на парата беше друга. Сега, когато давате 14 лв. на килограм зърнени храни, вече с тия 14 лв. производителят не може да купи една трета от онова, което можеше да купи преди три-четири години. Когато имаме 14 лв. цена на житото, когато цената на месото отиде към 150 лв. и т. н. и т. н., аз не виждам да се постига резултат с това увеличение на цените. Искам да ви кажа, че 14 лв. цена на килограм жито е нищо сега, когато един жетвар иска 300 лв. надница, а преди четири години искаше 40 лв. Фактически ние нищо не даваме на производителя, защото закъсняхме. Това, което трябваше да направим преди четири години, правителството го прави сега. Това е мисълта ми. Ние даваме цена, но тя е обезценена цена. Разбирате каква е моята мисъл. Но правителството схвана това нещо и без Парламентът да даде увеличени цени. И това бе посрещнато с одобрение, с задоволство от всички. Във всеки случай това беше единодушно одобрено.

За да не се връщам по-късно върху стопанските проблеми, аз ще отправя една препоръка. Виждам тук уважаемия г-н министър на търговията. Искам да повдигна някои въпроси от неговия ресор. Правителството, и по специално той, проявяват активност по стопанските проблеми. Трябва да признаем, че прави впечатление, че той се е отдал всецяло на тези проблеми, проявява упорит труд и има амбицията да направи нещо резултатно. Но аз не мога да одобря вече оповестената, обаче още не минала по законния ред система на съветите.

Тази работа не мога да я разбера. Защо новата стопанска система непременно трябва да се изгради пак върху един тежък апарат от съвети? Г-да! Не схванахте ли вие, че в нашата действителност, пък ще кажа и в целия свят, съветите не дават резултати? Има професионални организации, може да се иска тяхното мнение, но защо искате да събирате съвети от десетки души членове и те да промишляват, те да решават? Аз си оставам непоколебим сторонник на разбирането, че министърът е в центъра на управлението по своя ресор. Ако има да се вземат решения, ще ги взема той по свой почин, след като се осведоми по начин, какъвто намери за най-добре. Но трябва да има отговорност.

Съветите ще решават! Съвети или комисии — това е едно и също нещо. Тази г-жа комисия в миналото беше се втръснала на всекиго. Имаше комисии, които безкрайно решаваха и чиито решения оставаха често чъти в папките. Те не носеха никаква отговорност. Защо в днешното отговорно и динамично време пак прибегнахте към един такъв тежък апарат? Защо вие, г-да министри, които искате да направите в стопанската област реформа, не възприемете един по-лек апарат? Сондирайте специалисти. Вие сте изпълнителна власт, вие имате пълната възможност да направите подбор на лицата и да вземете най-правилното решение.

От това, което направиха стопанските камари, аз не съм очарован. Съвсем не съм очарован от тяхната дейност. Да ми кажат какво са направили стопанските камари! Напоследък четох отчета на Върховната стопанска камара. Че това отчет ли е? Там са писали входящи и изходящи номера. Дори като дейност на стопанската камара е писано, че са искали да бъдат освободени от мобилизация техните чиновници.

Аз тая работа не я разбирам. Не съм за големи съвещателни тела. Професионалните организации, земеделските задруги нека да депозират своите искания до съответните министри. Търговското съсловие чрез своята организация също така да депозира исканията си. Стопанските камари, г-да, както ви казах, не виждам да дават нещо продуктивно, не дават резултати, а още по-малко носят никаква отговорност.

Няма да се спирам тук на въпроса за цените. Цените са опуснати. Помъчете се да се тури едно ставило. Днес г-н министърът на финансите ни прочете един списък в бюджетарната комисия, от който се вижда, че една макарка конци в Гърция струвала 20 милиона драхми. Ако тръгнем по този път, щото една макарка у нас да струва не 20.000 лв., а 500 лв., когато струваше 5 лв., да кажем, или един чифт волове, който струваше 5.000 лв., да се продава, както е сега, 100.000 до 120.000 лв., стопански подем не може да има. Показването на цените трябва да спре. Да говорим ли за съестните продукти? Това не може да продължава. Управлението трябва да направи всичко, за да се спре растежът на цените. Какъв стопански подем ще има, когато човек не знае, с това, което получава, какво може да си купи? Нашият министър на финансите ще се види в чудо при новите цени.

В началото на годината дадохме извънредна заплата на чиновниците, по-късно дадохме увеличение, сега идва ново, а

успоредно с увеличението на заплатите вие виждате как цените хвърчат. Защо хвърчат? Не само че има обективни причини, но важното е, че има субективни причини. Всяка страна, г-да, ще има здрава стопанска политика само тогава, когато спре растежът на цените. Растежът на цените носи обезценяване на парите, а обезценяване на парите значи рухване на финансите, значи финансова и стопанска катастрофа. Кажете ни, за Бога, какво ще правим ние тогава? Какъв е халът тогава на финансовия министър? А неговата тирада за спестовността? Той обосноваваше своя бюджет — чухте го — върху спестовността, върху здравето стопанство, върху националния труд. Когато вярата в стойността на парата бъде убита, когато човек няма да жали парата, няма да я щади, и когато с това, което е спестявал навремето за 10—15 години, е могъл да направи една малка къщурка за 150.000 лв., а днес не може да купи една-две свини, какете какво ще стане със спестовността? Тази висша добродетел на българския народ ще бъде убита. Убиват се стимулите на националния труд, и моята молба, моят апел е: час по-скоро в тази област да се постигнат явни резултати, които да се почувствуват от всички.

В друг пасаж от речта на министър-председателя бе засегнат с една особена фразеология така нареченият бандитски, шумкарски въпрос. Аз одобрявам декларацията, която той направи по този въпрос. Не мога, г-да, сега, когато се повдига този въпрос, да не кажа няколко думи за българската младеж. Голяма част от българската младеж, 90%, минава през училищата. За голяма част от тези, които хванаха горите с оръжие в ръка, няма да кажа, че са подкупени младежи, че са хванали балканите и горите от користни подбуди. Не. Аз получих писма. Аз видях младежи, заприличали на сенки, овъшкавели, окъсани, одрипавели, гладни и въпреки това са хванали гората. Защо? Защото мислят, че служат на един идеал. Те не чувствуват, не разбират в увлечението си, че отивайки там, те отиват против собственото си отечество.

Но виновни ли са те? Колкото и да носят формална отговорност по нашите закони, има нещо извинително, което предизвиква съчувствие към тия младежи. Не се касае само за тяхната формална отговорност, но и за отговорността на българската държава. Българската държава беше абдикирала, тъй като беше изоставила младежта на произвола, на концепциите, на субективните разбирания на много учители, които в училищата тровеха тая младеж. Тая младеж в голямата си част бе отровена от учителите. Напоследък се разкри в една гимназия, с която аз съм свързан от миналото, че е била люпила на такива отровени младежи, които хванаха горите в 2—3 околии. Когато в миналото правехме съобщения и апели към министъра на просветата, че там се вършат такива и такива работи от някои учители, с които се трови душата на младежта, той отговаряше, че ще прати инспектор. Отиваше инспектор и се връщаше, с какво мислите? С доклад, че са виновни за раздорите и порядките в тази гимназия националистите учители, не комунистите, които троят младежта.

Ето защо този въпрос — за младежта — поне занаяпред уважаемият г-н професор Арнаудов трябва да го вземе здраво в ръцете си. Не трябва да се троят учениците, които идват в града от селата. Един родител ми каза: «Моего дете свърши прогимназията. Бе здраво дете. Пратих го в града и го поверих на училищните власти. Това дете след 5—6 месеца, след една година дойде отровено, не е това дете, което пратих.» Как ще упрекнеш този родител, че детето му хванало гората! Родителят казва: «Аз съм земеделец, от мене държавата иска сено, иска слама, иска брашно, иска свинско месо и т. н. Аз се старая да ги дам и ги давам, обаче аз дадох моето дете на държавата, в лицето на нейните учители и нейната полиция, да бди над него и да го пази и възпита като добър гражданин, но то дойде отровено.»

Сега, когато се повдига този въпрос, аз виждам трагедията на тази младеж. Това движение на шумкарството се изроди в бандитизъм. Тези младежи не биваше да вземат оръжие да убиват своя брат — чиновника, стражаря, войника — и да мислят, че вършат апостолското дело на Апостола и Ботев, защото е явно, че са чужди оръдия. Тая младеж трябва да бъде обуздана. Подканвана е толкова пъти от властта да се прибере, не се прибра. Правителството е взело вече правилно становище и трябва да го проведе. Не бива да се остави този въпрос да съществува повече, г-да, ако е на път за разрешение другият въпрос, който г-н министър-председателят оповести тук — въпросът за оттеглянето на нашия корпус. По този въпрос се изказах неотдавна в едно заседание на комисията по външните работи, като заявих, че ако ние не ликвидираме с бандите — а знае се откъде иде нишката на тяхната организация, откъде получават заповеди — утре, когато нашите войски дойдат на нашите български граници, много от тия банди, които са в чужбина, ще се привлечат насам, ще дойдат още по-близо до вътрешността на България. Какво ще бъде положението на полицията и на войската тогава, когато ще имаме една язва вътре, взела големи размери, и едно убеждение, че властта не е способна да се справи с нея, и когато ще дойдат може би още по-големи пълчища да правят през границата ни набег и пакости в нашата държава?

Затуй час по-скоро ще трябва да се ликвидира с тая язва. След като са предупредени тези младежи, след като правителството ги предупреди със своята декларация и те не се върнат, самите те ще носят последиците, сами с кръвта си ще изкупят собственото си престъпление и няма кому да се сърдят. Никой не е желал и не желае тяхната смърт. Те ще намерят своята гибел, защото вдигнаха нож срещу своето отечество и от този

нож ще умрат. В България не трябва да даваме пример на безсилие на властта. Нейният авторитет, силата на нейното острие трябва да се почувствува навсякъде.

Прочее заключавам: по този въпрос правителството е на прав път и час по-скоро да ликвидира шумкарството. На всички, които се приберат, които дойдат примирени, в удобен момент ще дадем една пълна амнистия, за каквато 'се говори в декларацията на правителството.

Г-да народни представители! По външната политика пасажите в декларацията на г-н министър-председателя са, трябва да признаем, твърде резервирани. И добре, че желанието на г-н Петко Стайнов не се е сбъднало! Аз казах преди малко: когато интересите на страната налагат, правителството по силата на конституцията е длъжно дори да не отговаря на питанята на народните представители, на които питаня по силата на чл. 105 е длъжно да отговори. Когато този отговор ще увреди интересите на страната, правителството може да се позове на чл. 92 от конституцията. Ако трябва някъде да бъдем особено внимателни и да не приказваме много, то е именно по външната политика. Да внимаваме, когато пишем вест, да не извадим очи! Аз не искам да кажа, че трябва да се турят куфър на устата, да изпаднем в онова положение, за което г-н министър-председателя каза твърде артистично и твърде иронично — че сме едно народно представителство, което може да променя мнението си много често, да посреща днес с аплодисменти, утре другояче, и то в едно късо време. Това не ще рече, че народното представителство не трябва да има мнение по въпросите и че то не трябва да го изразява. То ще го каже, но по начин такъв, че да не увреди на интересите на отечеството.

Г-н Стайнов завърши добре заключението си: «Г-да министри! Г-н министър-председателю! Вършете една държавна, една народна политика, която отговаря на теженията на българския народ — ние ще Ви следваме!» Той не каза нищо ново с това. Кой не желае това нещо? Но да дойде да каже: г-н министър-председателю, кажете точно какви са Вашите ходове, с кого приказвахте, какво Ви каза и т. н. — че това може ли да се иска от един министър-председател? Дори ще каже, че малко повече е казано от министър-председателя в правителствената декларация по външната политика. Ние, когато чуваме декларацията за корпуса, всички веднага се запитахме: правителството е решило да ликвидира с този въпрос, но на какво се основава, дали има нещо реално в основата на решението му? Не само това — тази декларация възбуди други надежди. Тя даде повод да се приказва из цялата страна. Ще се приказва и там, где са войниците и пр.

Аз считам, че ако правителството не е намерило реална база за оттегляне на корпуса — т. е. да се разреши този въпрос по начин да не се увредят нашите интереси, да не се отегчи нашето международно и военно положение на Балканите — може би се прави грешка, че се приказва по този въпрос. Но аз имам вярата, че щом отговорният министър го казва, той има вече реални основания да каже, че е на път да се реши благоприятно и този въпрос.

За външната политика. Когато ще се правят по нея извления от това място — това го казвам против тезата на г-н Стайнов — ще трябва да се правят много внимателно, по такъв начин, че да не се разколебае духът, да не се възбудят надежди, защото надеждите, възбудени в масата, ще отидат по-нататък, ще отидат във войската. А вие знаете, че всичко здраво, в един голям процент, е вече на крак. Да се правят извления, но да се правят с оглед на нашите държавни и главно национални интереси. Недейте оставя впечатлението, че сега, когато се решава въпросът да влезем ли във войната, ние желаем да избегнем войната, че желаем България да върви по пътя на мира. Ние ще трябва този въпрос да го разрешим така, че на всяка цена България да не влезе във войната. Но аз считам, че за България националният въпрос съществува. Може да се е променила военната и политическата конюнктура в света, обаче за нас националният въпрос не се е променил. Професор Стайнов казва: «Македония си е българска, Беломорието е било от векове българско, Добруджа е била българска.» Какво е променено?

Гаврил Грозданов: И Пирот е бил български. Какви и това!

Иван В. Петров: Не искам да го кажа аз. — Ако се тръгне по пътя на компромисите, по пътя на малодушието, по пътя на разслабването на народната сила, можем да стигнем до положение, че докато говорим все за мир, да се стигне до убеждението, че сме готови всичко да приемем. Не. Българската национална кауза не съществува от 1939 г., а още откато българският народ се е създал като народ. Българският народ си има история. И ако говоря тези работи, не ги говоря, за да ги повтарям, но защото това е нашата теза по външната политика. Нашият национален въпрос си остава един и същ и следователно ние ще трябва по него да запазим здрави позиции. Коя друга държава може да заяви това, което заявява българският държавник — че ние нищо чуждо не желаем, нито едно чуждо село? Всички други държави са заграбили оттук оттам по нещо. Само България заявява, че не желае чуждото, че желае да запази само своето. По-свята, по-чиста кауза от тази има ли?

Г-да! Нашите неотемливи права са признати от всички в чужбина. Но от нашите права до действителността на войната има още голямо разстояние. Жестоките закони на войната, за които ви говорих преди малко, не се спират пред нищо. Ние чуваме от видни чужди държавници закани против нас. За тях трябва да държим сметка.

Аз моля правителството с голяма осторожност да борави с тези въпроси. Да не бърза с извления, които ще предизвикат големи надежди и ще разколебят съпротивителната сила на народа и войската.

Както ви казах и преди малко, по въпроса за обявяването война на Англия и Америка и влизането ни в тристранния пакт моето становище е известно. Аз не искам да зашицавам становището на бившето правителство. Но да не бързае да клеймим и обвиняваме. Не виждам дали ще можем с нещо да облекчим нашето положение, ако тръгнем по този път. Вие чувате сега какво казват чуждите радиостанции след декларацията на уважаемия г-н министър-председател: «Ние воюваме.» Помня какво казваше Клемансо, който на 80-годишна възраст пое властта, а Чърчил на 70 и няколко години — *je fais la guerre*. Воювам! Нашите противници целят победата. Какво ще бъде по-късно, Господ знае. Но ние трябва да запазим нашите сили. Каквото обаче и да правим, каквото и възмездие да искаме, каквито и отговорности по тези въпроси да търсим, трябва да вдигаме по-малко шум. Когато дойде времето, нека се търсят отговорностите.

Сега е нужна единна правителствена дейност, която да обедини нашия народ и да постигне толкова желаното народно единство, да го обедини в името на грижите за България, в името на разрешаването на националните въпроси и да даде да се разбере, че ние, които сме дали толкова жертви в миналото за осъществяването на нашите национални идеали, не желаем да останем без национална чест, не желаем да се откажем от нашата националност и от нашето битие в историята. Ние искаме, това, което е наше, това, което е под скиптъра на българския цар и което влиза сега в обсега на българската държава, да си остане наше. Затова ако са нужни жертви, ние ще ги дадем. Няма нужда да ви соча за пример финландския народ. Нима финландският народ, който се бори за своята самостоятелност и за своята свобода, не знае, че срещу себе си има един колос? Но той има съзнанието, че по-добре е да не съществува, да бъде унищожен, отколкото да бъде роб. Това трябва да бъде и нашето съзнание. Тази мисъл и това убеждение трябва да се въплътят чрез една мъдра политика в нашия народ и оттам — в родната войска.

Не биваше при тези дебати дори да се повдига въпрос за така наречения завои. Никъде г-н министър-председателят не говори за завои. Но видите ли, в увлечението, като се тълкуват някои пасажки, говори се за завои. За какъв завои става дума? Българското правителство ще действа движимо само от интересите на България — с това съм съгласен; то ще прави политика чисто българска — и с това съм съгласен. Приемам и това, че България няма защо да се жертвува за този или за онзи. Но ние сме много малки в днешно време, при това положение на нещата и при тази политическа обстановка, за да бързае да казваме и да заявяваме, че правим завои.

На тези господа, които мислят малко по-другояче по начина на процедирането, ще кажа, че нима ако някой иска да ни разбере, не е разбрал, че не желаем война? Нима тези, които са наши противници, не разбраха, че България не е желала война и че България не прави война, дори когато обяви такава на Англия и Америка? Че къде пратихме войски срещу тях — по море, по суша и по въздуха? Ако искат да ни разберат, те ще ни разберат. Мене ме е страх да не каже вълкът: мътниш ми не мътниш водата, ще те ям. Страхувам се да не останем без никаква опора. И друг път съм казвал, нека всяваме в нашия народ убеждението — а той го имаше това убеждение — че когато другите се изтощават и се отива към края на войната, когато ние имаме една армия готова на границите, която не е загубила нищо, може би тази корава съвест, която не признава никакви закони на войната и никакви ограничения, ще каже: сега, когато приключваме войната другаде, нима ще тръгнем към Балканите да воюваме с българската армия и да унищожаваме България? Тя иска ли нещо чуждо, заграбила ли е нещо чуждо?

Когато ние имаме запазени нашите сили, когато сме запазили нашата съпротивителна сила и нашия дух за борба, когато имаме една здрава, стегната армия, аз питам: това няма ли да тегне на везните на мирната конференция? Аз не зная дотогава какви други възможности може да се явят, дали ще трябва да се пращат канадци, американци или австралийци на Балканите да водят война и дали няма дотогава да се открие възможността ние, балканците, да се разберем братски, или да ни се каже: «Стига сте се разправяли, нали сте братя, и да се отиде по пътя на едно мирно разбирателство, на едно споразумение. Във всеки случай това е една възможност.

Затова, г-да, аз отправям този апел към правителството: с такт, с мъдрост, с по-малко приказки да върши делото на България, да върви към запазване на това, което е придобито, което е българско, да върви към запазване на една здрава психика, която ще направи българския народ годен във върховния момент за борба.

Преди да приключа ще кажа само няколко думи за един проблем, който беше повдигнат тук вчера малко несполучливо от нашия колега г-н Илиев — проблема за българското село. Аз виждам и от декларацията на г-н Багрянов вчера и от миналите му речи, че нему е близко до сърцето българското село, защото той е живял в него, па мисля, че е и от село. И ние тук почти три четвърти не сме ли от селата? Не видяхте ли колко зле прозвуча вчера — и аз останах изненадан от това, защото смятах г-н Илиев за по-тактичен — опитът муда повдигне проблема за българското село, но не на плоскостта на

коллективитета, на общия национален фон, а на плоскостта егостично-партизанска. Видите ли, каза той, сменяват се управленията, ама българското село остава в нищета, там е мизерия, там е туй и онуй и следователно то трябва да се обособи в нещо като класа, в нещо като съсловие или партияка; дайте да тръгнем по пътя на партизанлъка, да вдигнем пак байраците на партизанщината и чрез това да направим добро на българското село! Вие си спомняте как спонтанно реагирахме всички тук. Не бива, г-да, да повдигаме така проблема за българското село, което наистина е гръбнакът на нашата икономика, на нашите финанси, което е същността на цялото ни стопанство. Не бива отново този проблем да се изкориства по демагогски начин за партийни и други цели. Българското село влиза в областта на общата държавна политика. И прав беше един от ораторите, който каза: «Какво мислите, че е българското село? То не е това, което беше по-рано». И по социален състав българските села се вече различават. Един е халът на село Перущица, друг е халът на едно село в Разградско, в Ловешко, Видинско, Врачанско и пр. Не може така топанджийски да се приказва за българското село.

Проблемът за българското село си остава проблем над проблемите. Това е един актуален въпрос, с който трябва да се справим, защото, както казах, селото е, което движи не само нашата икономика, но то дава кадъра, който отива в казармите. Селото дава кадъра и на нашата интелигенция. Че ние тук в по-голямата си част не сме ли от село? Ами повечето от тези, които са ръководни личности, които заемат отговорни места в нашата страна, не са ли от село?

Ето защо нека правителството има присърце проблемите на българското село, но в никакъв случай да не позволи те да се изкористват за партийна цел. И тук отправям едно предупреждение към г-да министрите, като казвам, че някои прояви напоследък дойдоха да възбудят недоумение. Казват: това правителство като дойде, виждаме, че някои личности и някои среди не добре таксувани, с порочен морал, чийто другари са по чужбина и са в услуга на чужди държави, започнаха да се навъртат около този или онзи министър. Те нареждат работите. Станаха и някои промени и хората се запитаха: каква стана тази работа? Вместо това правителство да обедини народа, вместо да излезе едно правителство загрижено само от военните въпроси, започнаха да се навъртат около този или онзи министър злокачествени и порочни фигури. Не бива да опощяваме. Може г-да министрите да не познават тези работи и затова аз правя едно предупреждение: министрите да останат на своята висота и да имат присърце само големите за момента интереси на България. Ако правителството покаже слабост, ако покаже, че е разположено към тази или онази партийна фракция, всичко ще опощее, ще деградира и ще отидем към катастрофа. Често пъти, когато ми казват: «Че какво стана, този или онзи е назначен» аз отговарям: «Недейте се увлича, защото има големи въпроси.»

Но, г-да, недейте иска от скромния селянин да размишлява по големите въпроси. Той вижда какви други прояви стават около него и се пита: «Как може Х или У да отиде там и да бъде такъв и такъв фактор; защо този или онзи шъта насам-натам?» Той казва: «Ето го, обул новите потури от 5—6 дни и е станал една выдающа личност». А всички го знаят какво представлява.

Та аз моля правителството да запази около себе си този, ще го кажа, ореол — че ще се помъни да реализира народното единство. И понеже говорим за народно единство, позволете, г-н министър-председателю и г-да министри; да добавя, че и в миналото, когато беше министър-председател г-н Филев, а по-късно и при министър-председател г-н Божилов, аз съм поддържал мнението, че да бъдеш днес министър, то значи да носиш мъченически кръст. Вземете инициативата да реализирате това народно единство. Казвал съм го и друг път от трибуната на Народното събрание: не бива да се гледа егостично. Никакви лични амбиции на този или онзи! България трябва да обедини в служба в това тежко време най-годните си синове. Нека и тези, които са на министерската маса, ако е нужно, да направят саможертва. Вярвам, че мнозина от тях я правят, като са дошли от други места, като са изоставили своите катедри или частната си работа. И ако е нужно, г-да министри, още по-добре, още по-резултатно да се служи на България, извършете и нова саможертва, за да може действително да се обедини българският народ. Не говоря за ония, които винаги са опозиция, но обединете всички честни и съвестно туптящи сърца в името на разрешаване на големите национални въпроси.

Завършвайки, аз отправям следния апел към народното представителство. Г-да народни представители! Ние, като народни представители, имаме историческа отговорност, когато в миналото, мислейки, че така по-добре ще се служи на държавата, се освободихме от това, от което конституцията не ни позволява да се освободим — да законодателствуваме. Джиро-сахме своето право да законодателствуваме на изгълонителната власт — тя да законодателствува вместо народното представителство. Извършиха се и други грешки, нарушения и неизпълнения на нашите длъжности като народни представители. Не искам да обвинявам никого. Всеки е действувал добросъвестно. Но мина това време, и сега, когато България загуби своя водач, когато загуби своя цар-обединител и освободител, днешната Камара има да играе особено важна роля.

Нека правителството да се опре на Парламента. Той е за-свидетелствувал досега своята готовност да подкрепи всяко добро национално дело, дори когато се иска може би нецеле-

сообразно, може би прибързано, може би — по една или друга преценка — погрешно от управлението. Обаче нека правителството знае, че то ще бъде силно, че ще бъде авторитетно само тогава, когато се опре действително на едно истинско народно доверие, каквото изразява само Камарата. Това са моите заключителни думи.

Председател Христо Калфов: Давам десет минути отдиш.
(След отдиша)

Председател Христо Калфов: (Звъни) Заседанието продължава.

Има думата народният представител г-н Александър Цанков.

Александър Цанков: (От трибуната) Г-да народни представители! Смяната на правителството на г-н Добри Божилов бе наложителна. Но докато очаквахме, че с тази смяна ще се промени изобщо системата на управление, която се практикува от 19 май 1934 г. насам, ние пак имаме правителство, което не представлява видоизменение на практиката, царуваща до днес.

Защо трябваше да се смени правителството? Защо трябваше да се смени системата на управление? Главно поради две причини. Първо — поради вътрешното разложение, което от няколко месеци, не от 1 юни, с усилено темпо се разширява и задълбочава. Смяната на системата се налагаше и по външнополитически причини. Ние сме в най-решителната фаза на войната. Испитанията занапред няма да бъдат по-малки от-досегашните и за да се посрещнат събитията, които идват, налагаше се наистина една промяна, една власт нова, не само по състав, но нова по методи, нова по система на управление.

Защо България се разлага политически? Процес на разложение имаме още след първата световна война, но аз мисля, че тогава вътрешният ред беше значително заздравен, значително стабилизирал. Ред и спокойствие цареше в отечеството ни до 1934 г. От 1934 г. ние живеем бурни дни и по вътрешни, и по външни причини. Системата на управление трябваше да ни донесе наистина нещо ново — преди всичко нови методи на управление.

Какви бяха наистина управленията на държавата ни от 1934 г. насам? Прокламираха се нови принципи в управлението, партиите с един замах бяха ликвидирани. В същност те запазиха латентно своето съществуване и до днес.

Защо се разлага нашият обществен и политически живот? Затова защото народът остана без политическо ръководство и без политическо възпитание. Тая роля в миналото, добре или зле, криво или право, вършеха, изпълняваха политическите партии. Но след голямата европейска война времето на политическите партии мина и те, по силата на една историческа необходимост, на един естествен исторически процес, загиваха сами по себе си, затова защото тази война откри нови хоризонти за човешкия напредък. Нови перспективи, нови задачи за разрешение се поставиха — задачите за преустройството на този свят, който правя последен опит с войната от 1914/1918 г. да се запази, да се съхрани капитализмът. Той се запази, но вече значително прогнил и разколебан.

Политическите партии не бяха в състояние да отговорят на задачите, които новото време поставяше. На тяхно място се явиха големите социални идеологически движения. На мястото на капиталистическия строй се сочеха нови обществени и стопански ситеми — комунистическата в Русия, фашистката в Италия, националсоциалистическата в Германия. Това са системи, изникнали от недрата на народа, създадени от големи социални движения.

И нашият обществен и политически живот вървя из този път. Но 19 май, откогато някои мислят, че започна новото политическо летоисчисление у нас, прекъсна правилния ход, нормалното политическо и обществено развитие на нашата страна и ние се очутихме в едно положение, в една обстановка, която не съществува никъде в света: народ политически неорганизиран, политически изоставен. И се прокламира, както чухте вчера от един ваш по-млад другар, системата на безпартийния режим. Да, може би такава една система би била възможна, но обществена или стопанска система не може да съществува, ако не бъде изградена на почвата на политическото и общественото организиране на самия народ.

Кой пое тази задача? Правиха ли се опити у нас? Да, правиха се. Вие ще си спомните онова паметно събрание на бившия министър-председател г-н Богдан Филев във Военния клуб, в което той събра цялата българска бюрокрация, от старците на Светия Синод до генералитета, за да политизира чиновничеството. На тази основа, на държавните служители — а някои добавят и на професионалните организации — трябваше да се създаде нова България. Този опит не успя.

Неотдавна правителството на г-н Божилов, предшественикът на г-н Багрянов, прави друг опит — да се създаде нова обществена сила. И този опит, дали поради това, че събитията тъй бързо се развиваха, или поради това, че самият кабинет Божилов трябваше да си върви, пропадна.

Какво е наистина нашето управление днес? Ще си позволя и аз да се върна малко към близкото минало, към неотдавнашната история. Прокламираха се — и тук се развива особени конституционни теории — и се установиха управления безлични, управления на чиновници, позовавайки се на съответните членове от нашата конституция — да ги цитирам и аз: членове 152, 153, 154. Царят уволнява и назначава министрите. Той може да си ги избира свободно. Те отговарят пред него. Да, казано е в конституцията, че отговарят и пред Народното събрание, но

щом той ги уволнява и назначава, главната отговорност се носи пред държавния глава. И в същност държавният глава се натъква с тази тежка задача, с тази тежка мисия — той сам да носи тия тежки отговорности в това бурно и съдбоносно време.

Аз ще си позволя да обясня — доколкото съм го разбрал в допир с него било като бивш негов съветник, било като председател на Народното събрание, било като народен представител, който все пак сегиз-тогиз е имал възможност да обмени мисли с него по управлението на държавата, и смятам, че правилно съм го разбрал — защо държавният глава се нае с тая тежка мисия, която смаза, за нещастие наше, неговите царствени плещи. Той не е вече между нас. Защо? Г-да народни представители, покойният цар чувствуваше и виждаше тежкото наследство, което беше оставил неговият баща. Цар Фердинанд беше голям монарх, но колкото един монарх е по-голям, толкова той, като всички големи хора, е човек с по-големи страсти и по-големи увлечения. Той беше стихия. Един руски държавник, покойният Милуков, един път ми казваше: «Този монарх е за голяма държава. Той прилича на голяма риба, която плава в плитките води.» Цар Фердинанд не сполучи в своята политика в двете войни. В 1913 г. той даде на генералисимуса заповедта за предприемане военни действия срещу нашите балкански съюзници. Ние загубихме тогава войната.

Аз си спомням, млад човек бях тогава, когато той посрещаше нашите войски на Лвовия мост и държа речта си към нашата армия: «Свийте знамената за по-благоприятни дни!» Дойде 1914 г. Обяви се голямата Европейска война. Ние развихме знамената. Свийте знамена бяха развети. Цяла политическа България, с изключение на управляващите тогава либерали, беше против нашето присъединение към централния съюз. Аз бях млад доцент в Университета и подписах с група университетски другари манифеста и протеста срещу присъединяването на България към централния съюз. Всички предвиждаха, че Германия ще загуби войната. Така и стана. Тя не биде победена, тя не бе бита. И ние, нейният малък съюзник, и ние не бяхме бити, не бяхме победени — но ние не издържахме. Нашите войници хвърлиха пушките и се прибраха по домовете си.

Ето тези две катастрофи тежеха на царския трон, тежеха на династията. И покойният цар Борис искаше — как да кажа, дали няма да сгреща, ако кажа — да реабилитира династията. Ако греша, извинявам се. Може би той искаше — и това го знам — да остави един здравен трон, да остави едно добро наследство на своите наследници, да осъществи възжеланите национални идеали. Затова той взе в ръцете си ръководството на цялата политика — външна и вътрешна. И ние имаме правителства, които се редеха от 19 май, назначавани и освобождавани от него. Както казах, тогава се създаде теорията, че не само не е противоконституционно, но конституцията започва да повелява, той да назначава и уволнява министрите, без да държи сметка нито за Парламента, нито за обществените политически сили, които пак в това време, поне на книга, бяха обявени за несъществуващи.

Така, г-да народни представители, се създаваха правителствата, които следваха от 19 май до днес. И днес, когато царската власт е заместена от заместители, от регенти, е същото. Какво представляваха, из какви обществени среди изхождаха, какви сили имаха зад себе си правителствата, които бяха формирани оттогава досега? Из коя среда излизаше г-н Кимон Георгиев, първият министър-председател след 19-майския преврат? Той се смяташе като мандатар на военната лига — т. е. на армията. Из коя среда излезе и на какво се крепи неговият заместник г-н Пенчо Златев? На същата среда. На каква обществена сила, на какво разчиташе, какво имаше зад себе си следващият кабинет на г-н Андрей Тошев? Кой бе той? Един стар, изпитан дипломат. Из коя среда политическа или обществена? От дипломатическата канцелария дойде той. Кой беше с него? Царят — единствен, никой друг. Обществото не посрещаше тия режими със симпатии, с одобрение. Кой беше г-н Георги Кюсеианов? Из коя среда излизаше той? Казват, че той някога, на младини, съчувствувал на някогашната Народна партия. Други казват, че той принадлежал на Демократическата партия. Както и да е. И той дойде от дипломатическата канцелария. И той не изхождаше от никоя политическа или обществена среда. Кого представляваше г-н Богдан Филев, председателят на Българската академия на науките? Тя ли бе зад него? Тя не е политическа и обществена организация. Обществено беше ли той познат? Из коя среда изхождаше той? На какво се опираше в своята политика? — На авторитета на държавния глава. Из коя среда излизаше и г-н Добри Божилов, големият български банкер, управителят на Народната банка? Из средата на Народната банка, из никаква политическа среда.

Напразно ли, случайно ли са измислени качествата, които се приписваха на покойния монарх? Вие си спомняте, че от парламентарната трибуна, от вас, приобщените, и от министерската маса, когато се вземаше думата по големи или по малки въпроси, всякога се изхождаше и се говореше от името на върховния вожд. Уповаването кое беше? Неговият авторитет. И затова всякога се криехте зад формулата: «Под мъдрото ръководство на Негово Величество цар Борис III.» И трябва да признаем — ще признаете и вие — че той мъдро ръководеше чрез нас нашата политика.

Но уви, той си отиде и ние политически увиснахме на въздуха. Пустотата на нацията политически живот лъсна веднага. И аз си спомням спонтанните сълзи, с които бе оплакан той. Той бе оплакан не само заради това, че ние изгубихме онзи, който ни обедини; той бе оплакан за това, че оставяше чут ли не тази страна като сираче, без ръководство. Нямахме кой да я ръководи — нямаше кой!

Г-да народни представители! Всичките събития, всичките политически въпроси, които се нижеха и се слагаха на разрешение, бяха разрешавани единствено и най-главно под неговото действително мъдро ръководство. През цялото му царуване ние грешки не направихме. Аз поне — свидетели сте ми — винаги съм одобрявал външната политика. Смятам, че той не грешеше.

И идвам до важния въпрос: кой свърза съдбата на България с Германия? Кой определи нашето положение в този голям катаклизъм? Филев ли, Добри Божилов ли? Не. — Държавният глава, по разбирания, които имаше и които аз — за лишен път пак повтарям — разбирах и одобрявах. Голямата война от 1939 г. до днес за мене беше неизбежна. Но и аз като мнозина други не предполагах, че тя ще избухне след по-малко от четвърт столетие подир първата световна война. Все мислех, че тя ще дойде, че тя ще се наложи по-късно, най-малкото десетина години след нейното действително, фактическо избухване.

Днешната голяма война беше неизбежна, защото първата световна война не донесе мир, нито спокойствие, нито правда между народите, нито справедливост между хората — цитирам Вашите думи, г-н министър-председателю. Тя узакони неправдите към нас, българите, пък и към германците беше крайно несправедлива. Ние бяхме поставени в мъчни условия за съществуване. И затова Германия — без да влизам в подробности, виновна или невиновна, на този въпрос нека отговорим исторически — грабна оръжието, за да се бори за своето право на съществуване, за да се бори за своя прогрес и за прогреса на Европа, основите на която тя заема по силата на своето геополитическо положение.

Защо ние се присъединихме към Германия? Имаше ли друг път за нас? Можехме ли да избираме друг път? От факта, че ние свързахме съдбата си на 1914/1915 г., в първата световна война, с Германия, с централните сили, нашето международно политическо положение беше определено дотогава, докато траеше системата на мирните договори от Парижките предградия. И затова ние се присъединихме към Германия. Ние използвахме случая. Аз много пъти съм говорил на тази тема, за да ви убеждавам, и не зная дали съм могъл да ви убедя. Собствено аз смятам, че мнозина от вас съм убедил и малцината от вас, които са с други разбирания, никога няма да ги убедя.

Ние не можехме да съществуваме в тези граници, в които бяхме поставени. Ние се задущавахме. Ние бяхме заобиколени от наши противници, които постоянно ни дебнеха. Като управляващ, аз съм имал случая да изпитвам и да понасям този тормоз върху собствените си плещи, да го понася и отечеството на своите плещи. Ние бяхме орязани, ние бяхме осакатени, ние бяхме ограбени, ние бяхме поставени в невъзможност да живеем. И затова народът подири да реагира. Той диреше опора, дирехме я всички. Един я диреха в Белград, в границите на интегрална Югославия; други, по-крайни, може би и по-нови, диреха тази опора в Москва, в комунистическия болшевизъм. Но което и от тези две големи идейни течения да надделеше, България не можеше да запази своето самостоятелно съществуване.

Затова, ако искате да знаете — пак да ви повтора исторически — дойде и 9 юни: ни с Белград, ни с Москва — със София. Водихме борба, кървава борба — признавам. Мнозина смятат, че моите ръце са окървавени. Аз не смятам това. Аз браних отечеството си и се борих за правото му да съществува с всички средства, законни и незаконни. Една цел, един идеал имам: България свободна, независима България. (Ръкопляскания)

Избухна днешната голяма война. Не е случайна. Казах, тя не е обикновена война. Тя не е само империалистическа война, както мислят някои. Да, за някои държави тя е империалистическа. За Америка, която се задущава от своя свръхкапитализъм, която дири големите, обширните азиатски пазари, тя е империалистическа. За Русия, която сама по себе си представлява един материк и за всяка част от тая огромна територия трябва да намери естествен изход в свободните водни простори, тая война, макар водена от болшевиците, е империалистическа. Тя следва заветите на Петра Велики. Но русите имат и друга по-голяма амбиция: те смятат, че имат историческата мисия, определена им от провидението, да реформират света по комунистически.

Къде беше нашето място в тая война? Какви фази премина нашата външна политика от 1918 г., от деня на примирието, до 1941 г., когато ние се присъединихме към оста? Ще си позволя, макар много пъти да съм се спирал пред вас на този въпрос, да ви припомня, г-да народни представители, фазите на външната ни политика.

Моят кабинет, който аз възглавявах, и кабинетът на г-н Андрей Липчев, който ме наследил, имаше една външна политика: добросъседски отношения. Слаба, унижена, оставена сама на себе си, без всякаква външна подкрепа, без всякакви симпатии, на България не оставаше нищо друго, освен да дири приятелството на своите съседи. Мир и търпение. Тая наша политика, г-да народни представители — няма защо да го крия — не даде резултати. Нашите съседи се отнасяха враждебно към нас. И аз сам имам печалната участ да пия с моите другари навремето горчивата чаша по повод на една слутинска история — покорно да наведе победоносното българско военно знаме пред сръбската легация!

Политиката на кабинетите след нас беше също политика на мир и на споразумение. Тая политика и г-н Мушанов я имаше. Ако аз съм я криво разбрал, той ще ме опровергае. Тая политика се следваше и от неговите заместници, от правителствата след 19 май. Кабинетът на г-н Кюсеианов и на всички кабинети, които се изредиха до обявяването на днешната война, имаха политика на мир и споразумение.

Но нас ни заставиха, нас ни внушаваха по един много брутален начин да се присъединим към Балканското споразумение. Ние отказахме. И с голямо болшинство — не с единодушие, но с голямо болшинство — ние подкрепихме г-н Мушанов България да не влиза в Балканското споразумение, защото това значеше ние, осакатените, малтретираните, с оръжие в ръце да пазим, мимо интересите си, границите на другите балкански държави. Но ние бяхме мирни, ние не дихме война, ние не дразнихме никого и затова насилието не даде резултат. Ние упорствувахме.

Г-н Кюсеианов беше по-щастлив. Може би поради връзките, които имаше, той осъществи някои споразумения, той поправи нашето положение в смисъл, че подобри отношенията между нас и нашата съседка Югославия. Отношенията ни с нея се бяха оमेкотили. Но и този резултат се дължи, както ще си спомните — аз изнесох този факт в недавнното минало — на добрите отношения между двамата владетели, между цар Борис и крад Александър Сръбски.

Дойде голямата война. Дотогава, докогато пламъците на войната не обгаряха границите на България, ние водехме политика на мир и неутралитет. На 1939 г. се разтури XXIV Народно събрание, за да се провери дали народът одобрява политиката на мир и неутралитет.

Г-да народни представители! Аз няма да скрия, че това беше само един благовиден предлог на г-н Георги Кюсеианов. В същност изборите се правиха по съвсем друга причина — защото между Кюсеианов и сегашния министър-председател Багрянов не всичко беше гладко, не всичко беше в ред. Аз ще употребя един израз, който тогава се употребяваше, за да го знае — ако не го знае — г-н Багрянов. Казваше се, че той министър правителството на г-н Кюсеианов. Ако го е министър, хвърлил го е и във въздуха, защото то падна тъкмо след изборите.

Тогава по отговора на тронното слово аз се малко надсмях на този повод, на това оправдание, че правим избори, за да се уверим дали народът одобрява политиката на мир и неутралитет. Че кой нормален народ няма да одобри една политика на мир и неутралитет, особено при такава страшна световна война като днешната?

Ние действително бяхме мирни, пазехме мира и бяхме неутрални. Но когато германците пренесоха театъра на войната, по техни стратегически и военни съображения, вече на Балканите и когато, както казах, пламъците на войната подлизваха границите на нашата държава, ние трябваше да решим другия въпрос: какво е нашето положение, какво ще правим, какви ще бъдат отношенията ни с тая голяма сила, Германия, която, с факта, че грабна оръжието, унищожи цялата система на мирните договори?

Ние се присъединихме към оста. Имаше да избираме: свободно ли да пропуснем немците през Югоизтока, да се противим ли, или да запазим своите резерви на неутралитет. Някои от спозицията, за тяхна чест — те се знаят кои са — препоръчваха: протестирайте или недейте протестира, но пропуснете германците, и да останем неутрални! Това разрешение можеше да се даде, но ние се лишавахме тъкмо от ония наши земи, на които имаме право, ние се отказвахме от нашите национални претенции.

Можехем ли да спрем с противодействие германците? Можехем, но участта ни щеше да бъде като тая на Сърбия или като тая, която София преживя на 10 януари и на 30 март т. г.

Защо ние пропуснахме германците? Ние ги пропуснахме, защото нам се даде Тракия. Ще си спомните, че тогава за Македония дума не ставаше. Напротив, Събранието, в голямото си болшинство, възнегодуваше и се възбунтуваше, когато узна, че Германия не само гарантира Македония на Сърбия, но че и гарантира и Солун. Спомнете ли си този бунт във вашите души?

От народните представители: Да, да.

Александър Цанков: Аз бях, който ви успокоявах и който ви казвах: не, недейте пречи на тая политика, ако ние искаме да запазим България; България е дала вече толкова много жертви, и щом получаваме без кръв, по мирен начин Тракия, нашето жизнено пространство — някои може да се надсмиват над този израз «жизнено пространство» — няма защо да пречим на царската политика.

На кого дължим Македония? Дължим я на авантюрата на генерал Симович, дължим я на благоволенieto на германците, те ни я дадоха.

Можехем ли да я откажем? Ние не я отказахме, и право беше да не я откажем.

И Добруджа ни дадоха. Дадоха ни я поради факта, че Русия посегна върху Бесарабия и, за да има мир, германците със съветите, които дадоха на Румъния, ни помогнаха да вземем и Добруджа.

Аз одобрих, и вие одобрихте умереността на българското правителство, че ние не се поддадохме на внушенията, на които се поддадоха някои среди тук — комунистическите среди и близки, сродни тям среди, които казваха: «Цяла Добруджа ни дават, и Северна Добруджа, а пък вие се задоволявате с толкова малко; има яма, всеки граби от Румъния, защо да не грабим и ние, още повече като никой няма да ни пречи!» Такова ли беше схващането?

От народните представители: Такова беше.

Александър Цанков: Но ние бяхме благоразумни: искахме това, което е наше, което по съвест, по право и по човешка правда ни се пада. Падаше ни се и ние си го получихме.

Ние получихме Македония, ние получихме Добруджа, получихме и Тракия. Не осъществихме ли нашия национален идеал?

Не разрешихме ли нашите национални въпроси? Да! Кой е виновникът, кой? Цар Борис. И това е неговото велико дело: без кръв, с дипломация, благодарение неговия такт, благодарение неговия ум, благодарение неговата ловкост и ако щете благодарение на неговата предвидливост тогава, за тогавашното време, ние осъществихме делото на народното обединение. Той ни го даде — той и германците ни го дадоха.

Но ние не воювахме и това е неговата още по-голяма заслуга, неговата и на правителствата, които бяха тогава — правителството на Кюсеианов и правителството на Богдан Филев. Недейте им отрича тая заслуга; обичате ли ги или ги не обичате, то е ваша работа, те са ваши чувства, но тяхна заслуга е, че ние до този момент не сме воювали. Ние не извадихме калъците да ги въртим, нито прогърмяха нашите пушки. Да, пушки при нозе, пазим се, пазим нашия мир, пазим себе си, но воинственост, воинствени чувства нямаше.

Мирът е запазен, придобивките са извоювани по мирен начин. Тая заслуга е голяма и за тая заслуга го славослови и оплаква нашият народ, че той без кръв, спестявайки ни всички жертви, осъществи националните идеали и реабилитира — употребявам в благороден смисъл тая дума «реабилитира» — династията и остави едно наследство нам и на своите чада: наследството на обединена България. Това е неговото дело.

Г-да народни представители! Този идеал е вече факт. Ние живяхме от 1941 г. до днес с радостите на тия, които бяха освободени. Колко ликувания, какъв изблик на чувства, колко сърдечни излияния между всички българи от освободените краища, като че ли възкръснаха из мървите! Забравте ли радостите на българския народ? Не си ли спомняте с какви празненства ние посрещнахме възвръщането на Добруджа? Не си ли спомняте с какви тържества, с какви радости, с какви радостни съзвонии ние посрещнахме освобождението на Македония? И завървя цяла върволица от поклонници от стара България към ония светини там, които символизират нашите национални борби, нашите национални възжелания! (Ръкоплескания) Кой не ходи!

Е, всичко хубаво, но войната бушува. Тя взема един край застрашителен. И ние като че се изправяме на един кръстопът. Накъде? Досега ние знаехме накъде. И кабинетът на Георги Кюсеианов, и кабинетът на Богдан Филев, и кабинетът на Добри Божилов ни водиха из един определен път. Ние го знаехме: той беше пътят на съюз между нас и Германия, пътят, който ни запазваше националните придобивки.

Но ето, наложи се тази смяна, дойде правителството на уважаема г-н Иван Багрянов. Какви надежди, какви упования възбуди, какъв интерес събуди това правителство? Не много благоприятни за нашата национална кауза — имам смелостта открито, г-да, да ви го кажа, не за да ви обидям — не — а да кажа истината. И аз ще я кажа. Както вие бяхте искрен и задкушен, г-н Багрянов, и аз съм такъв. Мене ме знаат: аз говоря винаги със сърцето си, с душата си и с ума си — искрено.

Защо из така наречените националистически среди това управление се посрещна със смут, със съмнение? Затова защото вашите първи стъпки, г-да, съдейки от вашите речи и от вашата декларация, която онзи ден тук ни прочетохте, ни дават основанието да мислим не, да вярваме, че вие имате намерение да правите един завой в нашата външна политика не на 90, не на 180, а на 360 градуса — в обратно направление ще започне да се движи стрелката на нашия външно-политически живот. (Оживление)

Какви са основанията? Първо — съставът на почитаемото правителство. Крайности. Погледнете ги: господният (Сочи един от министрите) — краен националист. Господният (Сочи друг от министрите), ми се струва, че е от левицата. Ето ги двама мои другари, университетски професори, които аз ги познавам. По външно-националните въпроси не се различаваме. Ето ги двама български офицери, двама войници, които са командували, които са се сражавали за националния идеал, за границите на обединена България. Е, защо така се посрещна кабинетът от известни среди? Аз не оспорвам, че има среди, които го посрещат с «осанна» и с възвеличаване на тая политика, която ще се проведе или която се предвижда да бъде проведена. По какво съдя, какви са моите аргументи? Дали не злословя, дали не ви подозирам напразно? Вие ще ми отговорите и ще ме опровергавате, ако аз злословя или ви подозирам, или ви злостоявам. Аз тия намерения нямам. Аз имам намерението да ви предизвикам да отговорите ясно и категорично на въпросите, които се поставят и които ще се поставят. Вашата декларация, както и вашата кратка реч на 3 юни т. г., аз няма да я дешифрирам, както вчера един наш другар искаше да я дешифрира. Аз мисля, че я разбирам, тя е ясна. Тя може да се сведе до една формула. «Нашата политика, казва правителството, в лицето на своя председател, ще бъде устремена, с всички усилия да запазим България, да я изведем извън войната.»

Г-да народни представители! Ние не сме неутрални, но ние сме невоюващи. И ние, ако е рекъл Господ, ако providението и развитието на събитията не ни наложат друго, няма да воюваме. Не, няма в България разумен човек, нормален човек, който безразлично къде стои, дали тук или там (Сочи министерската маса и депутатските места), да иска война от любов към войната или да се вманиачава, да отиде да помага на ония, които загиват, или и ние да допринесем, както се казва, нещо в съкровищницата на културата и цивилизацията, да спасяваме този или онзи. Не, ние няма да воюваме, ние не желаем да воюваме.

Но ние не желаем ли да пазим границите си, да пазим границите на обединена България? Кой има смелост да отрече това? Кой ще има куража да остане пасивен, ако противникът,

който и да е той, по каквито и да е причини, посегне върху границите на обединена България — кой? Какво ще каже тази армия, която три войни води, която осея с безкръстни гробове всички краища на Балканския полуостров, за да извоюва правото на България да съществува и правото на България да се обедини? Кой ще има тази смелост? Не е въпросът, г-н министър-председателю, дали ще воюваме или не. Въпросът, на който ще моля да ми отговорите с да или не, е: ще пазим ли границите на обединена България, или ще се сдадем, ще капитулираме и ще следваме примера на оня, когото аз, от страх да не Ви обидя, няма да спомена, но той е цяло понятие вече и Вие се досещате за него?

Обаждат се: Бадوليو.

Александър Цанков: Да, той е. — Българският офицер не може да бъде Бадوليو. Това ние няма да го направим. Аз вярвам в тях. (Сочи министрите).

Ако ли има други причини, ако ли работата е дошла дотам, както каза, не помня кой, «оставете обединена България, дайте да спасим държавицата си» — кажете ги (Оживление). България в това състояние ли е, че ние сме пред една катастрофа и очакваме всеки час да връхлетим в нея, за да спасяваме държавицата си? Аз не съм сантиментален. На политика не е позволено да бъде сантиментален, но мене ме боли, както боли и вас. И ще преживеем всички страшен трагизъм, ако ние, поразени, разложени, не сме в състояние да браним делото на Борис III, делото на обединена България; ако ние не сме готови, въпреки всички жертви, които сме правили досега, да браним Македония, да браним Добруджа, да браним Тракия. Защото това бяха деца, откъснати от майчината гръд, които сега се прибират в общото отечество. Това ние не можем да го направим.

И тук се слага въпросът, г-да, за вашата външна политика, за вашето външно *profession de foi*, за вашето верую. Ще браните ли, готови ли сте да браним границите на обединена България или ние ще се сдадем? Кажете ми какви основания имате за последното, за първото аз не искам никакви обяснения, защото го смятам за естествено. Можете да имате какви основания — ще ги кажете.

Аз смятам, че няма да доживеем и трета катастрофа. Вярвам в съдбата на България. Но моята вяра не е само вяра на мистик, аз ще ви докажа на какво почива моята увереност в нашата съдба.

Г-да народни представители! От това, което ние наблюдаваме и тук, и във в обществото, и от това, крето разправят чуждите радиостанции и чуждият печат — не само пропагандаторският — общо е убеждението, че кабинетът на Иван Багрянов има мисия да направи завою в нашата политика и да ликвидира това състояние, в което ние сме изпаднали днес. Да, нашето положение е тежко. Но няма народ, който да е в по-добро положение. Даже и неутрална Швейцария и неутрална Швеция не са по-добре от нас. И те с пушки при нозе, с изживяване на много десетки милиарди лева, пазят въоръжен неутралитет, пазят въоръжени своите граници.

Председател Христо Калфов: (Звъни)

Александър Цанков: Моля. Всички говориха повече. Позволете и на мене да говоря малко повече. Извинявам се за това.

Г-да народни представители! Какви са условията, какви са данните, за да се иска обрат в нашата политика? Ще ги кажете, ако се иска такъв; ако не се иска, ще ни опровергате и ще ни успокоите. Защото ние се боим да не би сами да докараме третата и последна катастрофа върху главата на България и този път не само на обединена България, но въобще на България.

Какви са основанията? Казват: не виждате ли, че Германия губи войната? Че ние се вързахме с нея, а тя — ето, вижте фронтите — тя се огъва по всички фронтове, тя е сама. От Кавказ тя дойде на собствените си граници. А нашата съдба е свързана със съдбата на Германия. Кой я свърза? Аз? — Не! Аз имам своето убеждение. Свързахте я вие, които одобрявахте тая политика, която се провеждаше оттук (Сочи министерската маса), а тая политика, която се провеждаше оттук, се ръководеше от покойния цар, ръководеше се от него мъдро по общи наши и ваши признания.

И се поставя въпросът — и на мене често мнозина от вас ми задават този въпрос: кой ще победи, вярвате ли в победата на Германия? Аз не зная кой ще победи. Вярвам ли в победата на Германия? Вярвам, защото искам да победи, а искам да победи, защото България свърза съдбата си с нея. Затова искам Германия да победи. Ще победи или не, това знае германското главно командване, германският народ, германският войник, който има волята и съзнанието да победи и да се бори до последния човек. Ще знаете едно: независимо от това какъв ще бъде краят на войната, Германия няма да капитулира, тя ще се бори до последния човек и, както каза нейният водач, ще има не победени и победители, а преживели ужасите на войната. Искам да ви припомня какви още ужаси има да преживее човечеството, докато дойде краят на войната. Но ако, паче чаяние, съдбата е решила да погуби Германия, не си правите никаква илюзия — Европа ще загине с нея. Тя ще повлече всички ни. Там е тъпотата — извинявам се за този израз — там е неразумността, че Европа не разбира собствената си съдба и сама може би ще бъде виновна за своето погребение. Това е моето схващане.

Ще победи ли Германия или няма да победи? Аз не се обменявам с грижата за съдбата на Германия. Мене ме боли и мисля само за България. И да искам, не мога да помогна нищо на Германия. Не можем ние да ѝ помогнем, но да не ѝ вредим, защото ще повредим и на себе си.

Иска ли Германия от нас да воюваме? Кажете, г-да (Сочи министрите) — аз съм задавал този въпрос на вашите председатели — Германия иска ли от нас да воюваме? Отговорът е бил винаги отрицателен. Германия искала ли е да участвуваме поне символично, както мислят някои, във войната? Отговорът е бил отрицателен — не. И близко е до ума. Защо ще иска Германия от нас да воюваме и срещу кого ще воюваме? За да си създаде нови фронтове и да отегчи собственото си положение? А ние срещу кого ще воюваме? Срещу Русия ли, както каза г-н Петко Стайнов, срещу нашата освободителка ли, макар че Сталин не ни освободи, друг ни освободи. (Оживление) Срещу Англия и Америка ли ще воюваме? Ами че кой обяви войната на Англия и Америка? Тези, които бяха преди това правителство. Ние научихме тази работа. Ние питахме, но не ни се отговори. Покойният цар беше жив. Защо? Символично, казват, я обяхме! Глупости. Символична война не можем да обявим даже и на луната, защото може да ни струполят оттам някой метеор или монолит, който да ни издъни всички. Символична война! Да, ние не воюваме с англичани и американци, обаче обяхме им война. Но мислите ли, г-да народни представители, че даже ако не бяхме обявили война на Америка и Англия те щяха да ни оставят незасегнати и че столицата нямаше да представлява тая пустиня — да сме свидетели днес на унищожението на цялата наша материална култура, създадена от генерации в продължение на половин столетие? Та защо удариха вчера Лом? За да ни тероризират, защото виждат, че ние сме доста омеркнали, доста сме меки. «Удрайте, те ще се сдадат.» И удрят, за да се сдадем. Е добре, за честта на софиянци ще кажа: аз бях, както мнозина от вас, в оная паметна нощ с върволицата хора, с онзи поток, който потегли от развалините на София, за да потърси убежище и спасение, и аз видях плачещата София, но не отчаяна София, видях София готова за борба, София, която си даваше сметка защо я удрят. (Бурни ръкопляскания). Защо удариха една нощ само двореца Врана? За да унищожат династията, да увиснат г-да регентите на въздуха и да имаме тогава съветско-работническа република — затова. София и България е ударена по едно съглашение в конференцията в Техеран и, ако искате да знаете, г-н Стайнов — макар Вие да имате много данни и дипломатически документи — по искане, за наше огорчение и нещастие, от болшевишка Русия, от тази Русия, която искате да величаем.

Петко Стайнов: Щом Вие имате тия сведения, ще ги покажете.

Александър Цанков: Имам ги. Затова е ударена София. Аз имам също така като Вас, защото съм българин, уважение, симпатии и слабост към Русия. Аз, макар и противник на руската болшевишка система, спомняте ли си лоши думи, ругатни, заклеймяване, клевети да съм казвал някога за нея? Има ли в протоколите, в дневниците на Народното събрание подобно нещо?

Обаждат се: Това е вярно.

Александър Цанков: Не! Но някои от вас ругаха и английската плутократия, и американските капиталисти, и не зная кои още. Не! Моят бой и боят на България не е толкова голям и висок, за да се мерим с големите. Ние обичаме да парадирате, да се хвалим, че сме скромни, а там, гдето трябва да бъдем скромни, излизаме от мярката. Някой път скромността ни не е добродетел, а е порок, защото отива до свитост, до малодушие и до овчедушие, бих казал.

Г-да народни представители! Правителствената декларация, както казах, е много ясна — за мене поне е ясна. Аз я разбирам, не я тълкувам. Аз виждам отраженията, които дава правителствената политика и правителствената декларация в известни среди. Кой са те? Те се знаят. Те са обединените политически сили, както се казва, от пладняри и комунисти до демократи, широки социалисти и т. н. — да не ги изброявам.

Петър Савов: Нули пред единиците!

Александър Цанков: Те я одобряват, те ликоват, те са довольни, те смятат, че днес-утре г-н Багрянов ще свие знамето и ще каже: «Свободно е, ето ви мир, вижте!» А кой знае какви още перипетии ще има да минем и кой знае още колко огорчения ще изживеем, докато се доближим до благодатния мир! Но до какъв мир? Мир без обединена България, мир с една онеправдана България, мир с една унижена България? Те (Сочи министрите) такъв мир, за тяхна чест, не вярвам да искат, макар че положението на нашата страна — те не са виновни за това — е толкова тежко.

Какви отражения дават действително първите стъпки на нашата политика и смисълът на декларацията, която направихте? Да ви ги кажа. Тези отражения са следните — и аз ви моля на тях да ми отговорите кратко с да или не. Вие ще ги прочетете и в декларацията на обединените политически сили, и в декларацията или протеста — не зная как да го нарека — на 30-те и няколко души български граждани и общественици.

Първо: съгласете с Германия! Ще съгласите ли? Да или не?

Второ: изгонете германците! Изгонете ги, ако ги намерите.

|| Аз ги не виждам къде са. Петко Стайнов казва: «Щабове

имали». Какво правят тези щабове, не знаа, във всеки случай тук не гъмжи от германски войски.

Изтеглете корпуса из Сърбия! Изтеглете го.

Установете добри, сърдечни отношения с нашата освободителка. Да, установете добри и сърдечни отношения, но, за Бога, нека третият интернационал не се меси в нашите вътрешни работи, нека ни остави на спокойствие, нека не се поддържа и насърчават шумците, или както по-правилно би се казало революционните банди, защото те са революционни банди. Ние трябва да живеем в нормални, в коректни, в прилични отношения не само с Русия, а с всички.

Аз бих обърнал особено внимание на нашите отношения с Турция. Да, и тя днес вече е изправена или ще бъде изправена пред ужасите на войната. Ние с Турция нямаме причини за недоумения. Ние нямаме никакви претенции спрямо нея. Ние се прибрахме в нашите национални граници и нищо не искаме. Ние искаме с този наш съсед да бъдем в най-добри, най-приятелски, най-чистосърдечни отношения. Войствени намерения нямаме, но можем да кажем, че ако нашите граници бъдат застрашени от нея или от когото и да бъде, ако върху тях се посегне, ние ще се браним. Това не можем да не го направим. Но аз не смятам, че от някого може да се посегне върху нашите граници, особено от нашите съседи.

Върнете, казват, корпуса и освободете ония земи, които не са ни принадлежали и нямаме претенции за тях. Добре, но официалното радио Лондон не в българската пропагандна емисия, а в сериозната английска емисия, ви казва: «Освободете земите, които сте заели от Югославия и Гърция!» Това значи: освободете Македония и Тракия. Пък ни напомнят, че трябва да освободим и Добруджа, която ни се даде доброволно, по едно доброволно съгласие между нас и нашата североизточна съседка Румъния.

Ще скъсате ли с Германия — да или не? Ще изгоните ли германците? Изгонете ги, ако ги намерите. Отговорете: да или не? Ще изтеглите ли корпуса? Вие декларирахте, че това ще стане. Кажете, г-да, вие (Сочи министър-председателя и министра на външните работи), които и двамата сте военни, защо се изтегля корпусът — по политически или военни причини? Ако е по военни причини, сигурно щабът на войската е поискал това. Но ако е по политически причини, какви са те? Каква роля играеше този корпус? Той пазеше вратата на Македония, той пазеше нашия тил, той вършеше за самите сърби една полезна работа. Сръбският народ днес, както никога, е изложен на едно страшно самоизтребление, на една гражданска междоусобица. Този корпус поддържа реда и пази самите сърби от ония, които посягат върху тях. Вие ще оттеглите корпуса, за да довтаса г-н Тито близо до нашите граници. Неотдавна се говореше, че той се придвижвал към нашите граници. Той се придвижва, но докато там е корпусът, той не може и няма да дойде до нашите граници.

Ние не претендираме за сръбски земи — нито за Ниш, нито за Пирот, нито за Морава. Има екзалтирани у нас, които казват: там, гдето е било някога българско, българско ще бъде. Дават ни го, защо да не го вземем? Не! Това, което няма българско съзнание, ние него няма защо да го вземаме. Казват: в историята някога е било българско! — И Белград е бил някога български, и до Будапеща, струва ми се, са достигали войските на старите български царе, но следва ли от това да предявяваме претенции върху тях? Но за Македония, за Тракия, за Добруджа ще се борим и ще ги браним. Който ни ги гарантира, ще бъдем с него и ще му благодарим само.

Щом ще правите завои, кажете, г-да, и отговорете: дават ли ни тези наши земи? Ще излезем извън войната! С това ще се задоволят ли? Няма ли да ви кажат логическите последици: щом излизате извън войната, опразнете Македония, опразнете Тракия и се върнете в състоянието, в което бяхте преди войната, а после ще видим какво ще стане на мирната конференция, ако, разбира се, бъдем допуснати поне в галерията на конференцията, а не на зелената маса. Този кураж не може да има нито един български държавник — да заповяда да опразним тези места. Ами какво ще каже армията? Ами какво ще каже българският народ, който цяло столетие не, а много столетия води борби за национално обединение? Ами последните 50—60 години са години само на борби, на борби кръвави. Две войни водихме за национално обединение.

Имате ли никакви данни, че действително като скъсваме с Германия, като изтеглим корпуса, нашите граници от другата страна ще бъдат гарантирани, ние ще имаме обединена България? Аз имам противни данни и се позовавам на Атлантическата карта и на Техеранската конференция, дето нашата съдба е решена. Ние ще бъдем или съставна част на СССР, съветска република, или ще бъдем член обезправен на така наречената Балканска федерация под хегемонията на Византия, на Гърция. Това ще бъдем ние. Може би вие да имате други сведения.

Ето например днес радио Лондон в обедната си емисия на английски език — и отговорете, г-да, на този въпрос — съобщава, че в Анкара е пристигнал вече емисар на българското правителство за правене на сондажи. То се знае в какъв смисъл. Този емисар е бил бившият министър и председател на Народното събрание г-н Стойчо Мошанов, който тук има същата съдба, каквато съдба едно време има г-н Багрянов — г-н Багрянов бе освободен от правителството, а Стойчо Мошанов беше освободен от председателското място, защото не бе допуснат да бъде избран за народен представител. Той ходи в Лондон в 1939 г. И на мене още не ми е ясна неговата мисия там. По своя инициатива ли е отишъл или по някакво внушение, не знаа, това не е интересно сега, то ще бъде интересно някога

за историята. Но г-н Стойчо Мошанов е в Анкара. Ако той не е там с някаква мисия, кажете го. Ако е, и ако премълчавате и не го казвате, ние ще разберем, защото мълчанието е винаги знак на съгласие. Може би да не ви е удобно да го кажете, или пък, както казваше един от ораторите, не сте длъжни да ни съобщите това. Но ние разбираме, когато се мълчи и когато се премълчава.

Г-да народни представители! Каква би била съдбата ни, ако действително се оправдаят тези отражения, които се долавят във и тук, от правителствената декларация и от правителствената политика? Сме ли в състояние да направим завои? Не идвате ли късно? Не предвижда ли се късно, че Германия губи войната? Противната страна, тези, на които сме обявили война, как ще ни посрещнат? При най-благоприятния случай като Италия! Ето Италия пред очите ни. Или пък като Полша. Ето и Полша пред очите ни! Това ни очаква нас, ако този завои се направи. Защото аз не виждам какви гаранции ще ни дадат, как те, приятелите на нашите съседи, на Сърбия и на Гърция, ще допуснат, ще търпят обединена България, те, които смятат, че Македония е съставна част на Югославия, че Тракия е съставна част на Гърция? Мислите ли, че те ще кажат: да, добре направихте, заповядайте, свършено е с вас! Ами не се ли изправяме пред някои опасности, г-да, ако направим този завои? Ако се приеме нашият опит, смятате ли, че това ще ни остави в мир и ред? На нас, които искаме да не участвуваме във войната, които искаме да останем извън войната, но да си запазим границите, няма ли да ни кажат — и това често пъти ни се повтаряше не само от радиото, но от най-официални места — вие, българи, поради факта, че се намесихте на страната на нашите противници, за да заслужите нашата милост и нашето благоволение, ще трябва да създадете ваша нова народна армия и да я приобщите към нас, за да освободим Европа и света от фашизма и от националсоциализма. Мир ли ви носи тази политика или даване под наем за чужда кауза? От кого ще освобождаваме ние Европа? Ако тя трябва да се освобождава, то не е нито от фашизма, нито от националсоциализма, а от болшевиизма, от комунизма — от него трябва да се освобождава. Националсоциализмът е германски продукт и той няма претенции да се налага във. Пък и да има претенции, поне за България, за една селско-земелска страна аз не го смятам, че е най-удобната система за управление.

Искате мир, а в същност можем да се ометаме по неволя във войната. Срещу кого? Срещу «поборителите» на Европа, срещу доверените наши съюзници, срещу ония, които без кръв ни дадоха Македония, Тракия и Добруджа. Срещу тях! Не казвам, че това би било черна неблагодарност. В политиката няма много благодарност, няма сантиментализъм, има интерес, има разум. Но аз не виждам нашият интерес да ни налага този завои. Ще ни убедите, ще ни докажете с данни, не само с предположения, че действително той е възможен, че той не само е желателен, но че той е спасителен за обединена България, която аз всякога имам пред вид. Аз не смятам, че сте прави във вашите надежди и съм убеден, че вашият опит няма да се оправдае и тогава вие ще разочаровате тъкмо онези, които искат да ви крепят, които днес ви пеят осанна, а утре ще ви разпънат, или може би ще ви избият с камъни. Вие ги знаете кои са те. Те бяха много скромни, но щом видяха г-н Багрянов, веднага се окуражиха и взеха четвърта скорост — бързат. Когато не оправдаете надеждите им, тогава ще ги изпитате така, както ние сме имали възможност да ги изпитаме. Те не са верни, те служат на своите идейни разбирания, а вие ги знаете тези идейни разбирания. Те са и против Вашите, г-н министър-председателю, като български офицер, те са и против моите, те са и против техните (Сочи Н. Мушанов и П. Стайнов) разбирания. Привържениците, сторонниците, апостолите, защитниците на обединена България, това сме ние.

Е, какво бих аз предложил, или как аз си представлявам близкото бъдеще?

Какво искаме ние, какво трябва да искаме ние от нашата политика? В какви пътища трябва тя да върви? Г-да народни представители! Аз не намирам никакви основания, въпреки всичко, което става по фронтовете, да скъсваме и да анулираме нашите приятелски и съюзни отношения с Германия. Вярност за вярност! Но вие ще ми забележите: тази Германия загуби, каква вярност, как ще свържете съдбата на България с един умиращ организъм, с една умираща държава? Не, това аз не искам. Оставете Германия да се грижи за себе си. Дайте ние да се грижим за нас. Как? Ето как: дайте да заздравим нашето вътрешно положение, ликвидирайте с тези размирници, които някои оттука (Сочи наляво) искат да ги защитят. Те, казват, са страдащи, те не могат да понасят днешния режим, днешното безправие, затова са взели пушките и са хванали горите. Ами че ако има някой, който да не може да понася безправиято и терора на този режим, това сме ние, опозицията. Тогава и аз, и Тодор Кожухаров, и Петко Стайнов, пък и Никола Мушанов трябва да вземем пушки и да хванем горите. Да се борим срещу кого? Те не се борят срещу вас, те водят борба революционна, те искат да съборят българския обществен строй, да съборят България. Да, да съборят обединена България! Защото те виждат в съветските републики или в болшевишкия строй нещо по-съвършено и по-велико, отколкото нашата скромна обединена България, за която ние мечтаехме, копнеехме и най-после я осъществихме. Те искат да помогнат на ония, които се борят за един голям световен идеал, унищожавайки, разлагайки собственото си отечество.

Тодор Кожухаров: Те искат да се обединим с Туркестан, не искат да се обединим с българите от Охрид!

Александър Цанков: Взеах се мерки и тъкмо когато тези мерки взеха да дават резултати, вие ги отмените. Били много жестоки! И аз чух — и съжалявам, че г-н военният министър не е тук, но вие ще му кажете — да се обвинява армията, че вършела изключени, че била варварска. Г-да! Това не се каза от обикновени граждани! Това се каза от някои министри, те се знаят и вие може би ги знаете. Армията не върши варварства. Армията престъпления не прави. Тя не е кървава. Тя кърви не пролива, тя пазя държавата, тя пазя от вътрешни и от външни врагове. Тя изпълнява заповеди. И онзи, който е дал заповедите, той носи отговорност за тях. Ето и аз дадох заповеди. Аз се справих с кървави жертви, с много кървави жертви, затова имам прозвището «кървавият Цанков», онзи, който само върти кръвожадно ханджара и който му се изпреди, веднага е готов да го посече! 30.000 души съм бил избил! И армията въдвори реда по заповед на правителството. Изпълнения нямаше. Ако имаше такива, аз носех отговорностите. С другарите си я носехме. Ние не дадохме, няма да дадем, не бива да се дава и няма да се даде да се хвърли петно или укор, какъвто и да е той, върху българския войник, комуто е заповядано на всяка цена да възстанови реда, та ако ще да обезглави онзи, които се бунтуват и които сами се поставят извън законите, като искат да събарят държавата си. Те са извън законите, те не могат да претендират за законност. А, заповядайте, г-да, елате тук или където искате другаде да си премерим силите, да се борим идейно, да се уверим. Все един от нас ще има право, все един от нас ще победи идейно.

Как си рисувам аз бъдещия обществен строй — за успокоение на онзи, които смятат, че единствено болшевикът ще се наложи, или на други, които смятат, че единствено националсоциализмът ще се наложи; че това са двете системи, които ще се наложат. Не! Светът и общественото развитие не върви никога само по стълкновение на силите. И когато силите дойдат в стълкновение, пак има един синтез. Казал съм го не един път и пак ще си позволя да го повторя: бъдещето ще бъде на един обществен строй във всеки случай не капиталистически, на един обществен строй, оплодотворен от двете големи социални движения — комунизма и социализма. Аз съм бивш социалист и познавам добре тази доктрина — както болшевикизма, така и националсоциализма. Това ще бъде бъдещето.

Не един път съм казвал: не сме толкова идейно бедни, за да копираме, да имитираме само този или онзи обществен строй. България принадлежи нам и ние ще си изработим, ще си създадем наш обществен строй — български. Той ще бъде социалистически, но социалистически по български образец, отговарящ на нашата стопанска култура, на нашата историческа традиция, на историческата мисия, която има България, заемайки това централно място в тази част на Европа, в тази част на Балканския полуостров.

Г-да народни представители! Аз свършвам. Ако ние искаме да запазим вътрешния си ред, наша длъжност е да поддържаме в ред българската армия. Не за друго, не за завоевателни цели, не да воюва, а да бъде тя готова да брани границите на обединена България, ако върху тях бъде посегнато от когото и да било. Това е мисията на нашата войска в това съдбоносно и страшно историческо време, когато се решава въпросът да бъде или да не бъде Европа, да бъде или да не бъде един обществен, един социален строй. В тия големи конфликти малките сили на нашата малка държавица не са достатъчни. Тя няма да играе първостепенна роля, тя няма да играе може би голяма роля, тя ще се занимава само със себе си, със своята сигурност, със своето благоустройство, благоустройството в новите си обединени граници. Затова нашата войска трябва да бъде в ред, тя трябва да получи своя дух, тя трябва да има своето съзнание, ней трябва да се внуши историческата роля, историческото съзнание, да бъде готова да брани с всички средства, ако даже се наложи с кръв, границите на обединена България. Така разбирам аз нейната задача. Не искаме война, никого не провокираме, но ако бъдем провокирани и ако се посегне върху нас, колкото и да сме малки, сме готови да се борим. И ако ние запазим армията си, когато се свърши този световен конфликт, и я запазим в пълна сила, бъдете уверени, че и нашата стойност ще бъде свършено друга. Но ако ние я проиграем, ако ние я оскърбим, ако ние я отчайваме — и тя е чедо от нашия народ — какво ще правим, когато тя няма да бъде способна да изпълни своята историческа мисия? Аз обаче имам друго мнение и за българския офицер, и за българския войник. Той е с висок дух, той е патриот, той е националист, но запазете в това съдбоносно време неговата душа, пощадете я! Не го тровете с неуредиците тук и с една крива и опасна политика, която в един момент може да ни опрости и да ни проиграе за няколко часа или за няколко дни това, което е добило с толкова страшни усилия и с такива колосални кървави жертви. Запазете го! Не тровете душата на армията! Дръжте нейното знаме високо, дръжте нейния престиж високо, защото ние сме горди с нея, и тя е горда с нас, защото тя ни брани победоносно, защото тя ще бъде готова пак да ни брани от всякакво посегателство.

Г-да народни представители! Аз се явих на тази трибуна от мое име. Аз не съм подал и не ще подам нито някакво изложение, нито някакви препоръки на правителството. Представявам себе си и многобройните, хиляди български граждани, които са ме следвали и ме следват. Мисля, че изразявам и

моего мнение, и мнението на националистическа България, но на онай България, която изповядва тия идеи и тия разбирания, изложени днес от мене пред вас. Към тази националистическа България и аз отправям своя зов. Досега аз апелирах тук, и тук (Сочи наляво и надясно): дайте да си подадем ръце в името на единна България! Но това понятие единна България различно го схващаме. Гледищата се очертах и се разделят. Обединените политически сили на опозицията са на едно разбирание. Те смятат, че трябва да се направи завои, че трябва да се скъса с досегашната политика, че трябва да се обърнем наопаки, какъдето смятат, че се обърща правителството. Аз не съм от тях. Аз искам да имаме търпение, колкото човешки това е възможно; да запазим нашето спокойствие и да дочакаме края на войната, без да предизвикваме никого, пазейки себе си със силата на нашето оръжие. Аз отправям зов към вас, млади и стари другари, националисти, които мислите като мене, които имате същите разбирания: елате ние да се съединим, да си подадем ръка, защото неминуемо ще изживеем една борба, за която трябва да бъдем готови и организирано да я посрещнем. И не си правете други илюзии. Тя ще дойде и тя трябва да се изживее, за да се установи вътрешното спокойствие в страната. Аз ви призовавам в името на едно дело — делото на цар Борис III. След една неделя (Сочи народните представители), а най-вече вие (Сочи министрите) ще отидете да се поклоните на гроба на Борис III, на годишнината от неговата кончина. Смирено ще се поклоним всички пред неговата памет и пред неговото дело. И ако отидете пред неговия гроб, вие, които бяхте години много близки неговии помощници, аз съм убеден, че ще почувствувате нуждата от покаяние, ако някога ви е минавала някаква грешна мисъл. И той сигурно ще ви внуши от дъното на преизподнята, гдето почива, и ще ви каже: пазете моето дело, делото на обединена България; пазете го заради мене, пазете го заради моя син, пазете го заради българския народ. Да, трябва да го пазим. Елате всички да го пазим. Ние можем да имаме само един идеал — обединена България, само един завет — обединена България, само един кумир — обединена България. В името на обединена България призовавам ви, граждани националисти, на борба за обединена България. Тя ще бъде и трябва да пребъде! (Бурни и продължителни ръкоплескания)

Председател Христо Калфов: Г-да народни представители! Понеже времето е напреднало, в съгласие с правителството, Председателството ви предлага за съгласие заседание, което ще се състои утре в 15 ч., следния дневен ред:

Одобрение на предложенията:

1. За одобрение постановленията на Министерския съвет: 31. от 28 април 1944 г., протокол № 93; 3., от 23 май 1944 г., протокол № 112, и 7., от 30 май 1944 г., протокол № 114 — относно изразходването на някои кредити.
2. За одобрение 51. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 27 юни 1944 г., протокол № 131 — относно даденото временно увеличение на пенсиите.
3. За одобрение 14. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 17 юни 1944 г., протокол № 126 — относно продължаване сроковете за облагане с данък върху военновременните печалби.
4. За одобрение 10. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 15 май 1944 г., протокол № 106 — относно освобождаването от акциз около 200 тона захар за нуждите на държавната жандармерия.
5. За одобрение 20. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 юли 1944 г., протокол № 134 — относно определяне акциза и общинския налог на спирта на инж. Андрей Петков и брат, а. д., изработен от внесената от Турция меласа.
6. За опрощаване на сумата 117.460 лв., дължима от несъстоятелни и несъществуващи длъжници.
7. За опрощаване на сумата 216.445 лв., дължима на държавното съкровище от несъстоятелни и несъществуващи длъжници.
8. За уреждане на служебното положение на учителите по телесно възпитание: Андрей Александров Степанов — гр. София, Валериан Валерианович Шарапович — гр. Ямбол, Ростислав Константинов Самус — гр. Горна Джумая.
9. За одобрение 11. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 10 февруари 1944 г., протокол № 34 — относно продажбата на конфискуваните дървени строителни материали, дърва за горене и дървени въглища.
10. За одобрение 7. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 12 май 1944 г., протокол № 104 — относно използването на наличните суми по фонда «Подпомагане на пострадали лозари и овощари» и пр.
11. За одобрение 10. постановление на Министерския съвет, взето в заседанието му от 5 май 1944 г., протокол № 90 — относно одобрение приключването и погасяването на заем, сключен от Министерството на земеделието и държавните имоти при Българската земеделска и кооперативна банка в размер на 10.000.000 лв. за купуване на полски непокрити имоти и постройките на сгради за нуждите на средното земеделско училище в гр. Плевен.

Първо четене на законопроектите:

12. За допълнителен бюджетен кредит по бюджета на държавата за 1944 г. в размер на 13.484.683.000 лв. (Продължение на разискванията)

13. За извънреден бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на държавните дългове за 1944 б. г. в размер на 2.608.590.000 лв. и за Главната дирекция на строежите в размер на 1.544.000.000 лв.

14. За допълнителен бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на железниците и пристанищата за 1944 б. г. в размер на 414.000.000 лв.

15. За извънреден бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1944 б. г. в размер на 40.000.000 лв.

16. За отпускане заем от Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните в размер на 400.000.000 лв.

17. За извънреден бюджетен кредит по бюджета на Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните за 1944 б. г., в размер на 400.000.000 лв.

18. За разрешаване на държавните мини заем от Българската земеделска и кооперативна банка в размер на 300.000.000 лв., платими за повече от три бюджетни години.

19. За изменение на чл. 35 от закона за длъжностите, цензовете, заплатите и възнагражденията на държавните служители.

20. За допълнение на чл. 31 от закона за длъжностите, цензовете, заплатите и възнагражденията на държавните служители.

21. За изменение и допълнение на алинея трета на чл. 15а от закона за държавните служители.

22. За изменение и допълнение на закона за пенсиите за изслужено време и за инвалидност на служителите и работниците при държавните мини.

23. За изменение и допълнение на военно-наказателния наредба-закон.

24. За изменение и допълнение на военно-съдебния наредба-закон.

25. За изменение и допълнение на закона за отнемане в полза на държавата незаконно придобити имоти.

26. За изменение на закона за държавната жандармерия.

27. За финансово подпомагане на пострадалите от въздушни нападения общини.

28. За изменение и допълнение на закона за уредба и управление на Българските държавни железници и пристанища.

Който приемат тоя дневен ред, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигам заседанието.

(Вдигнато в 20 ч. 13 м.).

Председател: **ХРИСТО КАЛФОВ**

Секретар: **ИВАН МИНКОВ**

Началник на Стенографското отделение: **ДОНЧО ДУКОВ**